

NUSTÊ ZERRÊ

1	QESA VERÊNE
1.DİYALOG: QESEYKERDENA 1 ÎNE
Qesey kerdene Pêrestene: Karşılaşma konuşması.	23	Asmên Ercan GÜR
VİLİKA VERÊ VORE; KEYCANE
3	Hıdır EREN
ÊNE	26	Munzur Güven KILIÇ
SANIKA MÊRIKÊ XÊĞÎ - MÊRIK VE ESKERÎ RA
6	Sait ÇİYA
ÇAR DEMSERRÎ	27	Hüseyin A. ŞİMŞEK
KÂZIM KOYUNCU ZONÊ XORÊ WAYÎR VECÎYAYBÎ !
8	Yılmazcan ŞARE
HÊLIGE	29	Çarnoğ: Gule MAYERA
RUBAÎYATE: ÖMER XEYYAM
9	Berfin JELÊ
NIAJNÎ VİLİKE	30	Tırki ra çarnoğ: Hawar TORNÊCENGİ
NUSTOĞ: REMZÎ AYDIN
12	Cengiz ASLAN
WEŞÎ	33	Ali ERENLER
TEBÊRIKÊ USARÎ
13	Vatoğ: Fatma Rozine ZUHAL
GA AMO, NÊAMO ?	33	Ezeli DOĞANAY
BÊVENG U VACÎYE DE USARR
14	Cihan Ali DEDE
KOYÊ JELÊ	34	Serkan SARIATAŞ
BÎYA XO VİRÎ
14	Pınar ÖZGÜL
AX DÊRSİM	36	Sevim AYDIN
DİĞASKANIYE
15	Usxan CEMAL
BAKIL AĞAYE USIVU	37	Mehmet TÜZÜN
HATA VE EWRO AMO
19	Sait BAKŞI
HİRIS U HEŞT DE QIRRKERDENA ÇÊ ALİYE	38	Celâl Taş
MOBETÊ MIN U MOWA MI BE PİYÊ MINA
21	Koyo Berz ARSLAN
CİRÊ ŞÊN KERÊ	38	DERSE 1A:
ZAZACA ALFABE / ELİFBA ZAZAKÎ/KIRMANCKİ
21	Mesut Asmên KESKİN	42	Vedat ALDEMİR
PEYÎ
22	Qêmera BARIYA
DAYÊ - THARVA GIRANA - WUSAR	43	Av. Cihan SÖYLEMEZ
CİGERA HORÊ VAJÎ...

İdarekarê Çapkerdene: Okan EROĞLU
Editor u Raştkerdene: Hawar Tornecengi / Hıdır EREN
İdarekarê Neqışnaene: Sinan ARÊKÊYÎ / Kısmet SEFER
Grafik: Murat DERMAN

QESA VERÊNE

Ma be xêr di, qome Kirmancu/Zazau. Amorê dîdîniya perloda sîma Piltani amê çap biyaene. Na amore de xeyle nusteyê qîmetîni kuti pelganê Piltani. Xeylê nustogânê qedîrgîranu nusteyê qîmetîni rusnay sîma rê. Ma gurekerê Pilatni ki ni nusteyê qîmetîni perlode de ardi pêser, sîma rê kerdi haleti. Îyê ke be jûanê maê şîrîniya zanenê wanenê, inan ra mînetî ma owa ke, têyna bexo mewanerê, az u uzê xo, cêr u cîrananê xo, embazanê xo, kîlmek ra der u dorme xo de qomê ma ra kam ke esto pêroine rê perloda ma salix bîderê. Be jûanê mawa wendene bîmusnerê der u dorê xo rê. Ebe jûanê mawa ki propaqandaê tedûştiye, serbestiye beno. Ma gore tedûştiye, serbestiye, xoseriye be jûanê mawa daêna rînd yena vatene. Hem muzîkê jûanê ma zaf ahengîno, hemî ki jûanê mawa khav kerdene daêna zelala. Çiyê do bîni nowo ke şîndorê famê qomê ma zaf hîrao. Khavê xo xoriyo. No hal tîng têyna be jûaniya nêbeno helbet. Hama kîrameta jûani gerekî ke peyser meerciyo, bêro diyaene. Nîka zerrê şîndorê dewleta Tîrki de kamci qom zê qomê mawo? Îsanê qomê ma zerrê vêsaiyo, baqîlo, boverê bandîroğî de her doym kritik keno, xo teslimê îzanê bandîroğî (muktedirî) nêkeno. Naca de gîlet fam mebo. Ma

nêvanime ke, "Ma hemu qom ra bercim". Çiyo niyanên nêvanime. Çîke ma hawta u dî qomu jû çîm de vinênime. Îta de ma wazenim ke; qomê ma axuzarê tedûştiye, xoseriye be zerrewêşîyo. A rîra khavê/famê xo her daym tedûştiye, xoseriye, zerrewêşîye diyaene rê akerdowo. Cayê de ke nî merê diyaene Îsanê qomê ma xo dûst de veng keno berc. Xo verremnenî bandîroğî vano: "tedûştiye bîde, xoseriye bîde!!!" Kîlma xo awa ke; ma, gurekerê Perloda Piltani sîma rê salix danime u wanime ke: "qewğa xo be jûanê xowa bîderê!"

ENÊ

Hıdır EREN

"Jüyê Amnana vertena 1938i. 5-6 hezar Hayduti (Kirmanci) ebe zav-zeçiya derê İksori de, Derê Axpanoşi de, Derê Xorani de, mağarun de, bîneniya derun de ververê çhemun de, kas u gerisun de bi. A roce teyyaran ra nustey eşti. Ni nustey; Zazaki, Khurrmanci/Kırdaşki, Tırki; hirê jüanan ra ki nuşiyay bi." ***

(...)

"Ebe çımanê xoa vinenê ke, eskerê ma Bobyez Baba, Koê Qoji, Dolu Baba, Eziz Ebdal bo Koê Zêle munito. Hemu ca ra, nezdi de sîma cênim helqa miyan. Teyyarê ma sîma sero gêyrenê, sîma ke sêrkenê, vinenê! Ebe qesanê taê bêaqılan ra qan bi, imisê inun bi. Çêyanê xo ra, heganê xo ra biriyay ra; zav zeçê xo, mal u dawarê xo guret terşî miyan de, ebe hendayê zamêta koti cawunê çalun, koti miğaranê tariyun.

Vêsanên ra, germ u kelec ra, sîma miyan de neweşîye vecina. Sîma xo sano ni cawun, qe vanê; ma ra xeleşînê ra, çiko? Eskeranê mayê khamuranu, ni koyê sîmayê ke sîma be cî guwanê, ni kowun ra qelebiyay ra; kuti hem u ca veciyay. Çûl bado ki, lanê ke sîma kotê cî, ine kutenerê hazîrê. Emma, devlete qeymîsê ewladanê xo nêbena! Qe jü vaxt ine rê kotiyne (qefçîline) nêkena, demîsê cî nêbena! Ewladê xo ke cî rê itaat nêkeno; waxto ke da eyîro, anca zerrê xo cî rê vêseno! Ma zanime. Sîma ki nîka phosumanê. Kam ke sîma fiti na raye, inan rê nîka kufurun kenê, zewtun danê pîro. Nine pêro hesne-nim! Sîma rê, zav-zeçê sîma rê guna ma yena! Ni ezab u sefalet ra, key ke kuti quca dewlete, a taw xeleşînê ra! Tayênu aql resna cî, amay; nîka Erzingan de, Pulemuriye de, Nazîmiye de, Mazgêrd de, Avacuğê de ebe zerrewêşîya ronîştayîyê! Ewladê ke gos danê hokmatî, hokîmat ine rê mere-met keno. No halê sîma hal de rînd niyo! Cêza guretene ra xelas biyayene ke wazenê; no sîma rê nasîyatê mawo peyêno: Eke kunê zav-zeçê xo ver, sîma ki zê ma fîkîrnenê, kowun ra bêrê war. Kam ke yeno war, beno terefê ma ra, o re'et keno. Kamo ke nêama, ine sero teyyarê ma perrenê ra, eskerê ma verdano dima! Ni pêro, heta key ke cêriyay pê, heta a taw nine perrnenime. Kes ma ra nêşîkîno raxeleşîyo!"

Amnana wertene biye. Ewro jüyê asma
 Temmuze wo (amnana wertene wa).
 Rocan ra Semewo. Nawo, heşto ke va u
 puko! Hewri ge benê çip, ge benê vıla.
 Suxiyo firtane yeno. Wele-herre veta qatê
 asmeni. Îsan tebera nêşikino ke çım akero.
 Hawa zê biya sêkun. Hona, ewro ke roc kût
 ya(ra). Nat-dot zilo. Mabênê ni zilan de
 raştêyê. Hetê bineniya raştêy, Derê Îksori
 yo. Hetê destê zimey ro raya Abasiyu'na.
 Hetê bineniye ro raya Derê Îksori. Doverê
 Derê Îksori, zıqa Qızgoliya.
 Şüanun mal sana serê Qızgoliye. Dêka mı
 yine, gorri rüti de. Meskê doy kerdî şêpiyu
 ra u fiti reqayis. Çêwun pêroyine ra vengê
 meskanê doy amêne. Ma domani, cüynan
 de diyayme arê. Kûtime kay. Tı vana, roc
 ma domanan re kûtbi ya! Heta san, çıqa
 kay estê pêro kay kerdî. Kayê Mami de ke
 kemera m' niyamêne qafa Usibê Rızayê
 Bertali, kêfê ma qe nêsatiyêne! Domani
 pêro bi murrızın. Goni sê ke corde qafa
 Usibi ro rêtê (rezê), Usibi dest kerd goni ra,
 "Wuyyyy bawo bawo, Ena Alli qafa mı
 sıkite!" vat, berba. Ez, heni biyune husk
 mandun'. Kemere, mı qesbende nêde pıro.
 Mı dest ra reyê ra. Ne şikiynu bıberbi, ne ki
 şikiynu qeseyê vaci. Hên mendun'. Doma-
 nun ardi paçi vêsna, lobiye nê qafa Usibi
 ro, pişte. Her kes bi vıla şî çêanê xo. Ez
 amun', sêmıga ma sero niştun' ro – nêniş-
 tun' ro, tırinci homa anciyay bi ke, bırayê m'
 bo (be) Lacê Mıstafayê Bertali, ebe veştene
 amay. Araq de nia biyê şia. Noğda fek ro
 nêna ke, qesey bıkerê. Hên ke qefeliyê.
 Dêka mı reşte cı. Sarê hurdeminu fit zerê
 çımê hêni. Şüanun sareyê xo awe miyan ra
 dardi we, ebe zora solix guret. Lacê Mısta-
 fay, cêra (ra) dêka mı, "Khalun" vat, reyêna
 helm guret, da! "Khalun malê ma da pıro,
 berd! Malê ma berd!" vat, veng dard we,
 berba. "Ha" va, mı ki veng dard we berbun'.

Ez xo ra, bibi pırr. Nia xape kûtbi guliya m'.
 Tüyê xo ebe zora qulutnêne ro. Mı nêwaş-
 têne ke, kesê berbisê mı bivêno! Mı xo zaf
 kerdbi pêt. Tivana, muye pıloşiyaybi guliya
 miro! Gonia ke sarê Usibi ra rêtêne (rezê-
 ne) u kûtêne çımun, verê çımanê mı ra
 nêsona. Ez, Usibi ra zêde tersaybi. Mı be
 şüanun veng kerd têt!... "Heylo, heylo!..."
 Tivana, berbisê şüanun mı rê bi mane!
 Dêka mı cêrê mı; "Erê to rê sebeno? Tı nıka
 çayê berbenay! Ahuuuu! (hahuuu!) Çı
 çênêkê da tamaşiyê, ne!.. Heylowo ke da
 pıro! Çê, heşşşş? Hewwww!.." Xafilde
 cüamêrdê Gowende têde veciyay, amay.
 Hergo jü hetê ro (ra) veciya.. Bi zeze-meliya
 mıleti. Zeze-meliya mıleti Gowenda çê Sey
 Rızay ro biyê berc, reşte nikılka Koyê
 Sutlun (Sultun?) Babay! Holke vanê, Holka
 Gule. Serêniya acay bumbarekê Sutlun
 Babay bi. Eskerê Khalu, Derê Axpanoşi ro
 veciya, dormê Holka Gule gureto. Malê ma
 do pıro berdo. Serniya dewa ma de, "Tırrê
 Sabi" vanê; herra xo nia sur kena. Zıqê da
 çetına. Peyê a zıqê ro, çekdari veciyay,
 çekdari veciyay. Amay cüynan de surre
 arde sure ser. Abasiyun'ra! Abasiun'ra zaf
 çekdari amay reştı. Piyê mı bo (be)
 cırananê ma. Çekê xo gureti, ebe eskerê
 Abaşıyan'na kûti Khalu dime. Xeylê wext ra
 têpia cêray ra amay. Nêşikiyê cı resê. Besê
 nêkerdo mali cı ra bicêrê. Khalu mal
 gureto, lêlê muğırbi de biyê vindi şiyê!..
 Abaşıyun amay çê ma. Qonağê hetê pey
 de diyay arê. Ma domani verê sêmıga
 qonaği de amayme pêser. Dêka mı bo,
 cêniya Mıstafayê Bertali mıradiyay ma ra,
 ma aca ra dardime we. Vengê tayênun zaf
 berc amêne. Mı xo sana binê sivingi, verê
 pençêri ra gos na zeri ser. Nêşiyun' çê.
 Mobet zaf suxi bi. Pêroyne ra tek jü qesa
 veciyêne; vatêne; "Ma ki malê Khalun
 pırodime, biyarime. Khalun ra kam ke

vecino virendiya ma; panime, bikişime.”
 Allê m’ uşt’ra pawun, ma piyê xo rê “Allê
 m’” vatêne. Allê m’ uşt’ra pawun, cêra
 milleti; “Ne loy sima ro, se beno? Mal; malê
 m’ niyo? Do piro, do piro! Ez nêwazon
 serba malê m’ gonia keşi bırışıyo! Sıma
 nêzanê eskerê Tırki amo dormê ma gureto.
 San u sodır nacayê. Na hengame de çiton
 sonim, Khalun de konim qewğa! İne,
 ğeletiye kerda. Sıma ki a ğeletiye kenê. Nê,
 nê; na, awa ke sima vanê a niya. Mart ra
 nato ke Demenun bo (be) Heyderun
 hokimati de qewğa derê. Pirdê Harçiye
 erciya - nêerciya caro vengê çekun
 bırıya? Daa, heşta verêne nêvat ke, Deme-
 nun qereqol dardo we. Hemu ca ra,
 nêvanê ke esker heniyo (haniyo) yeno.
 Vanê esker henda demdiyo na yemê Koyê
 Suri. Ewro, meşte yeno naca ki! A taw
 sekenê? Anca nanê Khalun ra. Ma aşırı
 pêroyine verê chemê Muzırı de qurbani
 nêkerdi, sondi nêwerdi? Khalun, xo ra
 sondi ra nato bêbextiye kenê! Va bık’ê! Ma
 ki zey ine kerd, a tow yine finim’ terefê
 hokimati. Hetê ra hokımat, hetê ra aşırı.

Nê-nê! Hên nêbeno. Meşte, Seykamaliun
 ra jü-dı tenun rusnenim’. Elçi sêrê. Çayê
 goni bırısnim’. Belkia, qê goni rısnayinerê
 hacet nêmaneno!” Tıqayis keşi ro nêgina.
 Nezdiyê nê m saete feke keşi nêbi ya. Bado,
 sebi nêzon, her kes veşt ra, çekê xo
 gureti, şi çêyanê xo.
 Heta perroc, ma domani çêyan ra teber
 nêbime. Dewa Gowende ra tıvana meyit
 dariyaybi we. Verasani, pede ma domani-
 ma dıma cüamêrdi-, ine dıma cêni bi
 teber. Cüamêrdun Seykamaliyun miyan ra
 dı elçi rusnê Khalun. Henda aca de çı qeşi
 bi, çı qeşi nêbi; roca bine vera perrocı malê
 ma guret, ard. Çül zêde ez kêf ra biyun’
 pırr. Veştun’ şiyun’ leyê bıza Pule. Çımê
 Pule çiton gına mı; qırrê, dot ra be mına
 amê. Fek kena destanê mı ra. Beçikanê m’
 lêseno. Cêrun’ ra çê, gırmıkê sole gurete,
 veştun’ amun’ leyê Pula xo. Aye se ke fek fit
 gırmıka m’, sole pışkiye yi dorman ra. Ha,
 bızê bini... İne dıma mi (miy); cor de ğır bi
 amay. Ağmem bi, kenê ke kinc u kolanê m’
 mı sero borê. Bızı apuriyay rûye mı. Dı
 gerengi ez don binê xo ro. Nêşikiun ke
 mabên ra veci. Dêka mı veşte amê, binê
 mali ra ez xelesnun’ ra!

A1 SEVİYE ZAZACA DERS KİTABI

Hıdır EREN

FAM Yayınları - 2019 Yayın Yönetmeni : Devrim TEKİNOĞLU

Bilgisayar Uygulama : Deniz KARATAĞ Resimleyen : İnan SOYLU

ISBN : 978 - 605 - 809 -1702

Hayat Yapım Basım Yayın Matbaacılık
 Organizasyon San. Tic. Ltd. Şti
 Katip Mustafa Çelebi Mah.
 Büyükparmak Sok. No:22 D:10 Beyoğlu / İST

Baskı : Çınar Matbaacılık
 Maltepe Mah. Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Çarşısı
 C Blok No : 275 Topkapı/ İST
 Tel : 0212 501 37 63
 Sertifika No: 42979

ÇAR DEMSERRÎ

Sait ÇIYA

Mordem ke phoncas ra vêrd ra, aqilê xo domanênia xode maneno. Xora ke welatê xora duriyo, her çenge de, her ca de domanêni ver de vecina. Vanê, domanênia insani, welatê insaniyo. Theyrê perreno ra, hewri gurrenê, va yeno, dar u beri yenê'ra zon, benê khewe. Çi beno bibo, tim domanêni yena serê zerria insani de nisena ro. Ge bena sızina serdine, ge ki zerri de bena diyağ.

Yê mı ki heniyo. Ez hem welatê xora dūrîne, hem ki game esta şêsti. Ez ke nika vacine, waxtê made demserri zobina bi, zaf rindek bi, tham u sola xo zaf zaf wes biye, sima vanê, insan tim hewesê rocunê khanu keno. Nê nê, zê vatena sima niya. Raşti ki waxtê made amnan, amnan bi, zimistan ki zimistan. Nika zê her çiy, demserri ki kotê têmeiyani.

Usar de dı roci şiliye ma kena hit, payız de ge amnan nêwazeno şêro, gegane ki zimistan payız ra avêr yeno.

Nika dina de naye sero zaf fıkırînê, xeylê mısawre esta, tayê vanê, peyniya dinawa, tayine ki vanê, honde ilawa mekerê, no çiy de normalo. Se vanê, va vazê, ez domanênia xo ra zonen ke, rınd yeno'ra mı viri, virênde nia nêbi. Usar de şiliye vorêne, hetê ra ki tici zor dêne, vore vileşiyêne ro, dere u derxuni xo sera şiyêne. Vas rewiye-ne, bırr biyêne khewe, tavatur tar u turi veciyêne. Hem mal u melal biyêne mird, hem ki insani. Hênîy ber biyêne, hata peyê payiji xuşêne, çırrêne. Hênîy hên zêde bi ke, ko u gerisi, deşt u warey ebe hênîyu name biyêne. Hênîyo Sıpe, Hênîyê Çaqe, Hênîyê Osmani, Hênîyo Çırtık, Hênîyo Kel....

Nika amnan de hênîy benê jüa, insanê ma fetelinê-çerexinê ke caê ra awe bıyarê. Şiliye ke nêvorê, awe ke nêbiye; ne vas rewino, ne bax u boston reseno, ne ki genım u cewi benê zerd. Hêga de benê palax manenê. Xora kes honde zêde hêga ki nêrameno. Bırr ki zê virêni niyo. Hetê ra şiliye nêvorena, hetê ra vêsnenê, bırrê ma ki roy ver dero. Cao ke awe çina, dar u ber nêrewino, theyr u turi nêwanenê, insani ki nêşikinê weşiya xo bıramê. Çıtur ke vanê, her çi jubin ra gıredaiyo. Welatê made envay tur theyri estê (bi). Her ke şî, theyri ki benê senık. Theyri ke mebê,

morr u mîlawuni, mere u phingi ma wenê,
qedenenê. Theyri, dostê insaniyê. Vanê, ju
zarance rocê de hazar ra zêde kerzîk wena.
Theyru mekisê. Halenê theyru xîrabe
mekerê.

Eke ke qe thaba destê sîmara nêno, sîma
welat de niyê, teyna izîne de sonê welati,
dî-hirê leyêku ronê. Darunê ternu mebir-
nê.

Waxt, waxto de tamaseo. Îsanê ma dewe
de nisenê ro, suke ra mast, ron, do herne-
no. Teyna namê xo dewa. Dewe de zê
turisti cuyînê. Amnan de nê cûyno, ne
warewo, ne ki ron u pêndîro. Caverde cî u
cûyni, miye u bîzu, zaf çêwu de kerga de
korre çîna. Thamê çiyê nêmando.

Domanênia made welatê ma şen bi.

Amnan de her ko de, her cerde u geris de
xeym u holîki asêne. Lêy sîr ra biyêne pîrr,
serde şiyêne. Mast, ron, do, pêndîr thoraq
tavatur bi.

Hêgay zerd, bağ u baxçey rengin bi.
Kemera arêyi çerexiyêne, payîz de her
dewe ra vengê dawul u zurnay amêne.
Xorti zîmbeli tadêne, çêney huyiyêne,
kokîmi biyêne sa, raye de, dewe de, ware
de, hêgay ver de, gavarê awe sero zonê
ma qesey biyêne. Ma nîka, nîa ke şêro az
ma ra bîrîno. Ne veyvewo, ne ki lac u
çêneyê.

Zîmîstan de vore vorêne, ko u gerisî
kerdêne sîpê. Vore, hir u bereketa. Xîzîr
marê biyêne meyman, locîni dû kerdêne,
sanîki nêqediyêne....

Hona çhemê ma ki nêxeneknay bi. Heya
Awbendê Kebanî viraşti, hama Munzur,
Xarçîk, Pêre, Taxar serbest bi. Lawîkê xo
vatêne.

Nîka her çi vêrd ra. Domanênia ma, marê
zê sanîke yena.

Oncia ki asmêne sîma paka-, roca sîma
roşti-, sewa sîma senîke bo!

Tania zonê made bîmanê!

HÊLIGE

Yılmazcan ŞARE

O oxt oxtê derd u qotiki, oxtê zulm u belay biyo. O oxt, oxtê vêsaniye biyo. Tertele jê vayê boğaji, jê pukeleka vore sano ve qomê ma, cendegê cêniu, cuamord u domanu, her ju cayê ra ağme kerdê. Hêfê dar u beri, hêfê hard u asmeni, hêfê vergê yavani eve cı amo, hama hêfê zalumu qe eve cı nêamo.

Ayê ke qırr kerdê, sanê ve sungi u ağırmakinu ver, pêro hetêra qırkerdê kerdê zerê bırr u gemu, der u derxulu, cendegi tayê tiji vera vêsê, tayê ki zalımu adır nove pa, jê velg u vasê huski vêsênê. Ayê ke remê şiyê, reça xo kerda vindi. Şiyê zerê esketu, khulêrê daru, quya bınê hardi de xo dardo we. İyê ke xo dardo we, qeyta xeleşiyena xorê sa nêbiyê.

Letê rê (de) isoni ke poyiya, xerrepiya, letêro (de) bin ke bivo, se beno - nêbo se beno! Zalımu mezal cı nêda ke, xorê meytunê xo wedarê.

Aciya yinu gırana. Hên ama bınê gula yine de biya gola gonia şiaye, uza hên biya husk u hol, biya juaye menda. Hêrşi (hêştiri) çımunê yine de bivi cemedê çaley, mendvi. Ne bervisê xo şivî'ro bervis, ne merdena xo jê merdene viye, ne cendegê xo jê cendegi vi. Haqê dina nêzonen kotira bınayvi ra, ardiv cırê na roza şiaye?

Ayê ke xo dardo we, vêsaniye ameyvi çêverê dine de payra viye. Vêsaniye merdena çêvêsaiye ki tey ardivi. Cênci, kokımi, domani, cêni u cuamordi ayê ke xeleşiyê, hevîkê korek çînêvi ke burê.

Oncia amika piyê mı Zeyna ma, Zeyna çimeşefile eve a dina tariyê hêliga ke bırr ra u dijdiya kerda arê, arda cırê pota. Pota, hama seveta xeleşiya xo,

seveta az uzê xo nê, tenê ke xorê gureta, yi gudê runê teji de çıqaşi, çond reê vîleşiya ro, bive ilaz u melemê dirvetunê "Hiris u Hêşti", nêzon. Hama zonayêna mı nawa ke, hete rê (de) isoni çıqaş ke payra vo, eke heterê xuyo bin rijiyo, şikiyo, o heto ke payrao, o ki dezeno, o ki zondano...

Hêlige çıqaş ke vasê hardê dewreşiya, xonde ki tarê heliyê çoli, diyağê asmenê khêwiya. Hêlige; koka xo hardo dewres dera, perr u qanatê xo asmeno khêwe derê. O sevet ra Hêlige emegê sata tenga, melema khulunê zerê mawa...

(*) Na mesela "Hêlige"; kîtavê Yılmazcan Şare eve namê "DEZ" ra amê guretene.

DEZ (Hêkati, Meseley) Vetisxanê NAS de vejîya.

NIAJNI VİLİKE

Berfin JELÊ

Usarê welatiyo, endi serd u pukê zımış-tani vêrdo ra. Vore vîleşiya ro, hewa biya nerme, derey dariyê we, zîngenê. Morr u mîlawîni amê'ra xo, tijia çîkote ki binê hewru ra ge çım sıkîna, ge ki bena vindi. Tabiat jê veyvîka newiye xemeliyo, koy u cerdey biyê khêwe, her reng u bavet de vilik u qeremuxi biyê têra, weşîye jê şîrênia hemgêni thom dana.

Xora niajni Vilike ki raya usari pinena ke, kurşiyê xo bîcêro verê çengê boni de roniso, mobet bikero. Dewe de dî-hirê derezau ra qeyr jêde kes u kusê xo nêmen-do. Her serre payîz ke ver kerd cî, sona Estomol çê domonunê xo, usari oncia peyser cêrena ra yena dewe. Mêrdê niajni Vilike rew ra gîno pîro merdo. Wayîra hirê domonuna, dî laji, jû çêna, çor- phonc ki tornê xo estê.

Raştîye ke vacime; niajni Vilike, veyvu ra pia jêde imis nêbena, na ri ra tewr jêde çê çêna dera. Çîmê veyvu de niajniye peyser menda. Çîmê niajniye de ki veyvi jêde avêr şiyê, odet u torê welati ra kotê dûri, gegane na meselu sero jûbin de nanê hurê.

Çîmê Vilike, ra u welağû ra perrê, emserr qe kes nêsono dewe? Cîrê mane bo, a ki xo rê tey şero. Niajniye tîm axuzariya welati dera, jiyar u diyari, çîmê bonê xo, der u

cirani, qender be boa tezegi kota'ra viri. Xora hênîyo, waxtê ra dima şerîviye insoni rê bena baro de gîran, nêoncina.

Estemolo ke vanê, onder dengîzo de bêbîno, insoni quletneno ro, ison tey bena vindi. Vilike, na suke ra zaf biya tazîze, qe çiyê ra jê welati thomi nêcêna. Çêna xo Dilife ra qeyr, ne zama ne ki torni zazaki/-kîrmanckî zonenê. Çêna ke şîye kar, jê lal u kherru zerê çêyi de yena nat - sona dot. Endi hêvetu ver xo-xo de qesey kena, ge ki eve veng şûaru vana. Raşt ki vengo de wes pîra ro, va a vazo, inson qailo ke gosto.

Dilife ke kar ra amê, vana:

- Ciger, waxtê mî amo, vazon xorê şerîne dewe.

- Daê, ala vînde lerze meke, tenêna germ bo sona!

- Nê, nê ez qeda, xêrê xo meste mîrê bilete bîcê, xorê şerîne.

Dilife, roza bine derezayê xuyê ke Xozat derê, cîrê tel kena ra, vana:

- Yamu, yamu.... meste nê; bêro, filan sate de xalcîniya xo Xarpêt de garaja Xozat ra bîcêrê, berê dewe.

Dereza, a roze lazê xo Sa Heyder verva cî rusneno, niajni Vilike garaja Xozati ra cêno beno dewe. Dewe koto'ra Sa Heyder viri ki, xeylê waxto lînga xo nêkota'ra cî. Niajniye ke tomoîl ra yene war, wîrqoşîna hardi, kelê xo bîrnena....

- Ya Xızır, ya Çewres Aspori, ya Qırxleri!
Sayiya sımara ezo nêçar oncia amune
restune hardê jiargey!

Sa Heyder ver de, a ki pey de gira, gira
oncinê sone çê. Son de ke bi, nas u dosti
yenê diyarê niajni Vilike, zonê made
mobeti benê têra, de bê ke ver bicêrê...
Welat, der u ciran, dar u ber, theyr u thuri,
zon u zagon u itiqat pero yê dayê. Niajni-
ye, zaf esqiliya, zaf...

Roza bine niadana ke şüanê dewe nêoso-
no. Şüane, xorto de zerrewesaiyo, niajniye
rê xeylê phoştariye kerda. Sa Heyderi ra
pers kena....

- Ero biko, şüanê dewe mı nêdi, tenê purti
mı cırê Estemol ra ardo, wazen cidine.
- Xalê, ez nika sonune lewê lazê niajniya xo
Uşêni, son de jübini vineme, beno?
- Heya, hey a ez qeda, ma çayê mebo? De
so.....

Niajni Vilike, serva sami verê çêveri de adır
kena we, tencık nana'ro ser. Tar u turo ke
Xarpêt ra hêrno, lerze kena ke mexerepiyo,
bıpozoz. Hete ra ki domonê ke amê verê
çêverê niajniye, sekero rengino ke Estemol
ra serva dine tey ardo, tek ve tek cıra ağme
kena. Domoni zaf benê sa, kamo ke seker
cêno, raya çeyi keno xo ver u vozono,
sono.

Tij kerti sero hevîkê mendo ke şero war,
lazê derezay hona nêamo. Niajniye vêcina
tever, kes u kus nêosono, kuna qısawete,
xo-xo de vana; Cêncê ke ithau ra fetelinê,
mebo ke aqılê Sa Heyder kuyê, ey bixapne
berê? Damao tezelo, de bê.... nika ez, ma u
pi ra se vacine?

Teselia xo ke kuna, sona zere, meqeti sero
nisena ro, televizyon şêr kena. Tenê ke
kuno werte, Sa Heyder çêver de vêcino,
pia samia xo wenê dıma xortek, -tırami
sero çay no'ro ser-, çay simenê.

- Ero biko cêncê ke nazau ra vetelinê, nêbo
- nêbo tı eracı kuyê. Niade, dı serrê to
mendê ke toxtor bê. Ez qeda, darê Heqiyo
to ver de ke, dine ra duri vinde, zerrê ma u
piyê xo mevêse. Ero biko, wes u war be,
pir u khal be! Tı mide ama, vanune itha
jêde mevinde, meste xorê so çê. Xora ke
meşerê, niade tı zonena! Desinde ma u
piyê torê tel kenune ra.

- Xalê, elaqa mı dine ra çina, hêni tenê
mobet keme. Xora gunê mı ki tora bıvate-
ne ez sonune, zaf imtehanê mı estê.
- Rınd kena, ez qeda. Sola Xızıro Khal aqıl u
izan to do, to raya raste ra mevezo!

Qesa oncia fetelina yena ro şüaney ser.

- To thawa şüane di?

- Nê, mı nêdi, vanê; Usiv ağay dove pıro,
esto tever.

- Wııışş, wııışş... guneke, ça suzê xo çık
biyo? Usiv ağay ki zaf zalimêni kerda.
Şüanewo feqır, xorto de zerrevêsaye bi.
Tim dest estêne ma kokımu, xeylê emegê
xo ma sero esto.

- Uşêni mıra vake; "Kewrawu" rozê dewuzu
rê sılaiye rusna, xeylê milet ardo pêser,
şüane ki şıyo. "Kewray" honde milet têare
de diyo, qe vındenê? Endi nayine rê mird
propaganda partiya xo kerda.

Şüanewo feqır, pêseramayıs çiko, çık niyo
-tovê Heqi bo!- cıra xevera xo çina. Haştiye,
têdustiye, bindeştiye, idarê qomi, diktato-
riye, qapitalizm, ni çekuyu newe hêşino
pê, tayê çekuy ki; vacime jê haştiye, têdus-
tiye cırê wes yenê. Qesekerdena "Kew-
rawu" ke qedina, her kes oncino sono çê
xo. Şüane ki terkneno sono axure.

- Biko, çayê sono axure?

- Vatena Uşêni, Usiv ağa cayê şüaney axure de, hetê mali ra eve çitu birno. Feqiro zari rê, hêni jû guçik de tenê cîlê esta meqeti ser, uza kuno ra.

- Nêro, bonê Usiv ağey zafiyê qe-ke nê jû çime cîdêne, guna niya? Axure çika?

Dürvo, dürvo! No sene dewro? No sene halo ma tederime?

- Xalê, yi cêncê ke vana, yi ki jê to verva nêheqiye, lewê feqir u fiqaru derê.

- Ero lazê kelpi, tora vanune hesss! Vengê xo meveze. Ala reyê niade.. Mı cıra hêştay rey vato ke, yinu ra düri vînde. Oncia sono piloşino'ro dine.

Sa Heyder, niadano ke niajniye raşt ki qariya, binê zimelu ra hurdi, hurdi huyuno. Endi owa daye ra sono ke, meqariyo.

- Biko, biko... xorê serva to vanune. Xorto de semt u delala, nika çayê şerê bimirê! Cêncu; binê hardi rê nê, serê hardi rê wazeme. Dina sewtemale serva cêncu çerexina, weşiyê eve sima manedara. Sola Xızır cencunê marê bêro comerdiye! Nisa xıravine cıra düri fiyo, zobina se vacine? Dest u bara mira ki honde yeno. Niajniye niadana ke Sa Heyder vîle royno'ro, biyo gayıs

- Sa Heyder tı qalê şüaney kerdêne, se bi?

- Heya rasto xalê, şüane binê tesirê propaganda "kewrawu" de zaf maneno. Rakotene ra avêri, malo ke axure dero dano arê, jê "kewrawu" urzeno ra pay, xo keno remo-rep qeseyê ke dine ra mîso, yine mali rê dekerneno. Endi sono a dina, yeno na dina, sa u sora qesey keno. Tezeli rê werte ra jû vosn phirkeno, şüane birreno ra vosni ser, vano;

- Na sene edevsîzêniya u bêhurmetêniya tı mîrê kena? Tı gunê hesavê ney bîdê! Vosn reyna ke phirkeno, vîlê de cêno, erzeno tever. Tever ra serd u pukê zimistaniyo, dar u beri sero vore nijiya. Vergo vêsani rê ki çêverê şans biyo ra, desinde qirtika vosni de cêno, beno. Sodir ağa yeno, şüaney ra pia mali kenê rast, mordêmek niadano ke vosnê xo tey çino, şüaney ra pers keno....

- Şüane? Vosnê mîno şisik wertê mali de niyo?

Firr zoninê şüani ra oncino we, tersu ver rezevino, nêthoreno ke cüav bîdo. Ağa reyna vengê xo keno'ra berz, perreneno'ra ser...

- Ero tora vanune, tı hera çiko? Vosnê mîno şisik kotiyo?

Şüane vano; hal mezal nia, nia.....

Mesela vosni cîrê çituri ke qesey keno, şüanewo feqir -de bê ke, tı çı werdo!- Ağa, şüaney saneno şılpağ u pasqulu ver, erzeno tever.

WEŞI

Cengiz ASLAN

Mordemê eşti bi, xo bî xu'ya bi. Hento kî zerrîwes, hento kî şîrîn bi, to vatênî, domano sawiyo, cicikê maa xo ra hona newî bîriyo. A rû ra, keşî namî nêdardênî we cî rê, 'Khalo Najlû' vatênî. Khalê Najlû serri ramîti bî, şîya xo senkek, kelimê xo şîrîn bi. Şîrîn bi, say kî fek dî kelim nê, melem bî serê jûani ra rêcênî; rêcênî, amênî, derd o dîrbetonê ma tey tholî girê dênî...

Roco ra rocê Khalê Najlû dewîco rê weşiyê (wesêtê) xo kerdê: "Dewîcênî, ez kî merdo, mî na dewî dî medarê we" destê xo derg kerdo, "Berê, mî têê a bover ra, serê î tapi dî wedarê!" vato. Dewîco:

"Khalo Najlû, mezexanê ma nao na dewî dero, çae to vanay, 'berê mî serê î tapi dî wadarê', to tek - teyna ica dî se kenay?" Khalê Najlû vato: "Der o cîranênî, phîrika mî vatênî, 'Dewrê êno, nî dewî pêro benê thal, mîlet vecîno, sono, kes nêmaneno. Dewrê kî êno, her kes peyser gêreno ya, kes ca nêdano keşî, hêbeto ra mîlet sono miğaro dî maneno. O dewr kî ama, isan hento kî beno qîçek, hento kî beno qîçek, lesa xo bena bostîkê/vicöê. A taw isan hermî dî ebi thûrikê xu'ya sono, sono, binê şîya lêa niskî

dî nîseno ro, areşîno, solîx keno. 'Ez vacî o dewr o kî phîrika mî vatênî, no dewro. Rocê amê, mîlet pêro vecîya şî, waxtê mandî, peyser amay. Amay, çî hêrs, çî nefîs'a amay. Ma hata itha ardo, verêkê mî, nae ra tepîa sîma rê mando. Se beno, se nêbeno, hata kî haylemî nîamo, nêresto, vonî, qî kî nê xorê merdena xo dî tenê ret kerî. Mî weşiyê xo kerdê. Anê hurîndî, nîanê, ae kî xorê sîma zanê."

Waxt amo, şîyo, rocê ama Khalo Najlû reştî heqîya xo. Cao kî vato, dewîco berdo, ica dî dardê we, weşiyê xo amê hurîndî. Waxto ra waxtê dî, rocê Tapû Qedestro amo, kuto dewo. Dewîcî jûbîni dest dî gerriyê, cîrani cîrani ra verê xo çarno, awka dewî onciya, huzîrê her keşî remo. Mîleti meron sero no werê, tainî vato, 'Malê mî çîno, mera dewî mî rê lazîm nîya bîrosîmî, xo rê qezenc bîkîmî.' Tainî vato, 'Malê to çîno, ê mî esto' nîa sanê têver, jûbîni ver dî findetê. Peynîyê dî Tapû Qedestroy giroto, merê dewî kerdê malê ğezna (mîlkê hukmatî). İca ra tepîa, qal - qîrrê her keşî bîriyo. Bado hukmatî ardo, dormê mal o mîlkê xo têt'a onto, çewerno, çewerno hama...

Dêsîm dî jû mezeli esta, fekê rae dî, serê jû tapi dî, wertê malê ğezna dî manda. Darê serê xo amo war, nêmê xo gîno herî ro, tey werîyo...

GA AMO, NÊAMO?

Vatoğe: Fatma Rozine ZUHAL

Rozê hetê made; BOR GÎNÎYE de, Mordemê biyo, namê ho Hemed biyo. Peroz gay amê, ju gayê Hemedi tey çino. Hemed usto ra, şiyoyê xo feteliyo. Xeylê feteliyo. Eke qefeliyo, ververê raye de merediyo ra. Hên pa şiyoyê. Hemed herdîsa ho derge biya.

Mordemê uza ra vêdo ra, niado ke Hemed hewn dero. Hem ki hewno de xori dero. Îştir cêvê xora vezeno, hêrdîsa Hemedi tereno, uza caverdano, raya xora sono. Hemed wurzeno ra ke, çî bivêno! Hêrdîsa ho çina. Vano; 'no çiko ez kamu ne? Ez ke Hemu ne, hêrdîsa mı kuya?' Sono diyarê dewe ra veyn dano, vano: "Lao, sarê dewe, Hem omo – niyamo?" Yi vanê:

"Hem niyamo!"

Vano:

"Ga amo niyamo?"

Yi vanê:

"Ga amo!"

Hem xo-xode vano: Ga şiyoyê çê, Hem nêşiyoyê. Ez ke Hem'une; hêrdîsa mı kuya? Dewiji veyn danê, vanê:

"Hemed, bê çê! Ga nawo amo!"

O vano: Weyê, ni nêzonê ke Hemi ci werdo. No ke Hemo, ma hêrdîsa ho kuya?

Cêrno ra, Sarrê dewe vano:

Hemed torê se viyo?"

Hemed sa u sora biyo, vano:

- "Hêrdîsa mı kuya?"

Vanê:

- "Tu thowa şiya hewn ra?"

O vano: "Heya!"

- "Nê la-lawo, tî ke hewn de biya, kami hêrdîsa to terda?"

Hemed budelayê dewe biyo. Dewuji pê Hemedi xezeliyê. Hama, na mesela raşt biya.

KOYÊ JÊLE

Cihan Ali DEDE

Xanê Xıziri

Phişta; raştiya qomê ma

Zanayiya dîrvetiya / khulê ma

Vengê maya / mua ma

Axê piyê ma

Zonê ma

Roştiya ma

Çê ma ...

*Tiya zerê çimanê made huyayîşê höylê ma
(höylê ma çiko?)*

Rüyê domanê mawa; leşa to sera eşkera

Leşa sıpiye; raya raştiye sera

‘Bi çand serra ke, ma vanime; helmo mara

Kes nêzano ke çira?

Çim hêsir danê

Dîrvetiya/ khulê ma, jan...!

Axx, koyê Jêle!

*Axx, vilikê zerê ma -nao bi çand serri- sur
nêkenê*

Nêkenê ya, hamnan vilikê vare u verba usari

No çî qedero de siya!

Zê siya şani eşto qomê ma ser.

...

Jiar u diyari,

Tîlsimê dar u kemeri,

Ağwa Xıziri,

Sîma bihesnê vengê ma.

Ciqerê made mij u duman

Zerê made cemed qureto, tertelê qomê ma

*Nêvileşino ro, zerê made gonîa domananê
ma.*

Ax Dêrsîm

Pınar ÖZGÜL

Ax Dêrsîm

Dejê zerê mi

Hesîre çimane mi

Çixa ke vaje Dêrsîm hîris û heşt

*Kîştêna Domananê kirmancîyê êna verê çimane
mi*

Zirçayîşe Cênî Camerdî

Derê Laçî...

Vengê tifanganê zalima

û girmê girma Potînane eskerî

Gurîyo û nalîna Cems û tanqan

Cinazê xort û azebanê ma êne mi vîrî

Derguşê şeş aşmî kuyene des û dîwara ra dayê,

Mayê ewlade xo êştene..

Ax Dêrsîm

hîris û heşt !

Roja sîyayê

Adirê zerê Kirmanca

Janê zerê Kirmancîye

Derdo bêderman..

Ma , Dêrsîm ra hona dera xo nêgureta pîye mi.

Kerme zerê ma oğul dane pêser ra

Goştê insan ra bene wêyî , şimitena xo gonî ya

Wax lemine..

Dara exdamî

Kindiro ronin

Meydanê genimî

Repê repa linganê Pîr Sey Rizayî..

Zarî û firqanê hard û Asmenî

Kerdena şimiran û xayîna

Se xo vîr ra bikerî ?

Reşik Usên hona des û Hawt serî bî

Zarîfe Xatune

Alîşerî.

BAKIL AĞAYÊ USIVU

Usxan CEMAL

Wertê Kirmancunê Dêsim de aşira Heyde-ru, Alu, Usivu, Çareku, Lolu, Xıracıku u Demenu sola xo Pulêmuriye ra Dewa Xivêre ra benê. Dewa Xivêre Qeza Pulêmuriye ra 2 km. duriya. Sola Xivêre zaf hewla, qımet gırana, thomwesa. Kirmancê Dêsimi sonê Xivêre, gola sole sero kunê sıra. Namê xo nivisnenê (nusnenê), sola Xivêre sero gegane eve rozu vındenê, sıra (dorê) sole guretene ci nêna. Tayê Kirmancê Erzingan u Bingoli ki sola xo Xivêre ra benê.

Wertê Kirmancunê Dêsimi de; yeranêni, kuratêni, laxkerdene cao de gran, cao de hewl cêna. Her dewe de, wertê qomi de jû-dı mordemê ke yeranêni, kuratêni kenê, yenê diwayene.

Na yeranên u kuratêni isoni wayıs (huyayıs) dest kisenê. Gegane ki wertê hometa Kirmanciye de persunê gıranu pêda kenê. İsoni nêwazenê ke xıravnêni bikerê, qelvê zumini bısıknê. Yeranênnya ke biyê, gos ra ve gos, fek ra ve fek herke şiyê vuriyê. Morde-mo ke yeranêni kerda, a yeranênia ke reyna hesnê, - çitur honde vurna! - cırê sasbeno. Wertê Kirmancunê Dêsimi de kuratên u yeranênıyê henên pêda biyê ke, ison eve zerri keno top, nivisneno. Waxtê nivisnayene de, niviskar (niviskare) xo ve xo huyino(huyi-na), çitur nia rındek yimiskerda, ison sasbeno.

Hunerbendê kulturê Dêsimi zaf dewlemend

u qewetuno. Hata roza ewroyene fek ra ve fek amê. Vist- hırıs serrewo ke, Roştberê Kirmanc / Zazau na dewlemendiya ma jê; Lawiki, Saniki, Kılami, Xeletneyêni, Kuratêni, Mêrtali ardê pêser. Na meselawa ke, tıka de simarê nivisnen, wertê Aşira Usivu de pêda biya.

Sağşegê boveri ra mordemê beno, namê xuyo xêr "Bakıl" beno. (Ney xeylê serri muxtarêni kerda, coka cıra 'muxtar' ki vajino). Bakıl, mordemo de xirt, mordemo de baqıl u semt beno. Meymani çêver ra nêçarneno ra. Non u awa xo keşi ra nêsevek-neno. Nayê ra, herkes cıra heskeno. Bakıl zaf cematkar beno, ison wazeno ke Bakıl qesey bikero, ison xorê gosdo.

Rozê Baqıl u hirê olvezu ra qaturu semere kenê, çüalu erzenê ra qaturu ser, kunê'ra raye sonê sole. Soder ra kunê'ra raye, Pêroz ra têpia sonê dewa Xivêre. Sonê gola sole ser, niadanê ke sole sero mız u dumano. Milet biyo to,p tıvana veyvewo... Bakıl ve hirê mordemunê xora kunê sıra, namê xo nivisnênê. Kaxıta destê niviskari metreyê derg bena. Mordemunê Bakılı ra Ali vano:

- Bırayenê, tıka zaf milet esto. Hire – çar roji de sıra ma nina. Qatığê ma ki idara nêkeno, se kerime?

Bakıl vano:

- Niade, ha bover ra dewe osena, şime

a dewe de meyman bime.

Weli vano:

- Bira Bakıl, a dewe gola sole ra nejdi-
ya, yı ki nıka meymanu rê xam niyê, zafi
milet halê ma dero. Yi ma meyman qewul
kenê?

Bakıl vano :

- Sima ke gos'ro mı sernê, yi ma
meymaniye rê qewul kenê.

Weli vano:

- Çıtur gos'ro to sernime, tı onca fêndê
ana'ra ma ser, Heq peyniya ma xêr kero!

Bakıl vano:

- Sima mı xorê "Ağa" kerê, jü qesa mı,
dı mekerê, mirê tenê hurmeti bikerê. Mı vera
rawurzê, zewna qarsê cı mebê.

Memed vano:

- Bira Bakıl, to vato; vato, na daqa ra
têpia to Ağayê mawa.

Bakıl ve hire mordemuna darinê we, sonê
dewe. Niadanê ke wertê bonu ra kamij ke
qonağō (dı qato) çêverê yi çêyi cinenê.

Wayirê çêyi mordemek çêver keno ra,
Memed, Hese u Weli xo danê ra kınare Bakılı
ra vanê:

- Ağayê ma bê!

Bakıl Ağa yeno ver, Wayirê çêyi ra vano:

- Bira ma ve xêri! Meymanê Heqi
qewul kena?

Wayirê çêyi çıtur ke namê Ağay hesneno,
Vano:

- Sima xêr amê, çımunê mı sero cayê
sıma esto.

Bakıl Ağa ver, mordêmi ki dime ra kunê zere.
Bakıl nisenê ro, Weli, Memed, Ali ki pay ra
vındenê. Bakıl cêreno'ra mordemunê xo
vano: "Ronisê!"

Weli, Memed, Ali zonyu sero nisenê ro.

Hal-xatır perskerdene ra têpia, wayirê çêyi
non u werd ano sifte. Nonê xo wenê, sîfre
danê we. Bakıl vano:

- Bira ez dewa Sağşegi ra Ağayê Aşira
Usıvu'ne. Uza çor dewê mı, ses ki gomê mı
estê. Her gome, vişt mal u gau cêno. Mal u
milkê mı zafo. O sîre de çêna Mordemeki çay
ana meymanu rê. Bakıl çım verdano çêneke.

Bakıl vano:

- Bira ez ozevune, wertê honde
mal-milki de savrê mı bi teng, mı vake;
Mordemunê xo de şerine sole ser. Tenê savrê
mı hira bo. Gola sole sero millet zafo, hirê -
çar roji de belka sıra bêro ma.

Wayirê çêyi vano:

- Sima xêr amê! Hire roji ki, çar roji ki..!
Çê mı niyo, çê sımao!

Bakıl vano :

- Heq raji vo!

Wayirê çêyi oda meymanu de cılu keno ra.
Cılê hire mordemu hard de keno ra, yê Bakıl
Ağayi ki maqati sero fino ra. Her kes oncino
oda ho. Bakıl ve mordemunê xora ki sonê
oda meymanu cılu sero nisenê ro, horê
qesey kenê. Weli vano:

- Bira Bakıl, to zaf rınd yimiskerd,
seytan vano; hire-çar heftey tıka vınde.
Buye, bıtime jê boğê Çari be, hona so dewe!

Wayıs (huyayıs) gıneno nine ro. Kunê ra,
soder urzenê ra riyê xo şünê, ara xo kenê.

Wayirê çeyi vano:

- Birayenê, ez son hêga kar, sıma
rehetê xode niadê.

Bakıl mordemunê xora vano:

- Ero, sîma ki urzê biray de şêrê hêga, cîrê alîkar bê.

Bakîl, hirê mordemunê xo ki wayirê çêyi de rusneno hêga. Eve xo ki linge erzeno linge ser, wertê dewe de binê dara goze de cîrê cîl kenê ra, Bakîl cîli sero meredîno ra, çêfê xode niadano. Rono sîpe, dowo serdîn, weno - sîmeno. Verva sonîdi hirê olvoji u wayirê çêyi hêga ra cêrenê ra, yenê çê. Hire mordemi binê çîmu ra Bakîli de niadanê, xo-horê qarînê. Vengê xo nêkenê. Samia xo wenê, Weli, Memed, Ali non ra têpia desinde oncinê oda meymanu. Tenê têpia Bakîl ki yeno oda meymanu. Weli vano:

- Bîra Bakîl, to binê dara goze de meredîna ra çêfê xode niadana. Ma ki rusnena hêga, Haq naye qewul keno?

Bakîl vano:

- Bîra Weli, ez ke hêni mekeri, wayirê çêyi mara sık keno. Ağayêna ma ki awe bena, sîma ha dewe de guriyê, ha tîka guriyê çî ferk esto!?

Roza bine oncia, Weli, Memed, Ali wayirê çêyi de sonê hêga. Bakîl ki çêfê xode niadano.

Çêna wayirê çêyi ozeve bena, jê asm u roze vêsena, honde rîndeka. Bakîl, çîm verdano çêneke, Çêneke ki Bakîli de huyina. Sonde Wayirê çêyi ve mordemunê Bakîl ra hêga ra yenê, samia xo wenê, çayê xo simenê, Bakîl vano:

- Bîra, mal – mîlkê mî zafo. Wah wah ke ez teyna honde mal-mîlki de bas nêken. Zerê qonağî de hedîra mî ki nêna. Ez, eve emrê Haqî çêna to xorê wazen. Eke qelwê Oli de esto, mîrodê ma beno. To kî, hefte ra têpia otobaru (qamyon) bîcê biya, horê genîm, cew, fîke, kusne, mal- mîlk çî wazena xorê bere!

Wayirê çêyi çêna xora perseno. Zerria çêneke ki esta. Wayirê çêyi, Bakîl Ağayi sarê xo sero fetelneno. Roza çarine urzenê ra, ara xo kenê, qatîrunê xo cênê sonê golê sole ser. Sola xo barkenê benê'ra rast yêne Sağşêg. Rayê ra hem qesey kenê, hem kî huyînê. Mordemekê Pulêmurîye sono Erzingan, dî otobaro kira keno, cêno yeno Dêsim / Mamekiye de vejîno. Yeno çarşıye mamekiye, aşîra Usîvu perseno. Xîdır Ağayê Usîvu (Khalîkê mî) mîsnenê'ra cî, vanê:

- Niade, mordemeko ke verê qewa Hemê Qîlaçî de niştî ro, isonî dorme de biyê top, uyo. So, eyra peske?

Mordemek yeno verê qewa Heme Qîlaçî, niadano ke mordemê werte de niştî ro, mîlet dorme de biyî top, qesey kenê. Mordemek yeno lewe de pay ra vîndeno, vano:

- Bîrayenê, aşîra Usîvu ra kês tîka esto?

Jû vano; Ap Xîdır esto. (Xîdır Ağayê Usîvu mîsneno cî) Mordemek vano:

- Apo, Ez aşîra Usîvu ra Bakîl Ağayê Usîvu ken sayê, Bakîl ağayê Usîvu kotî vînen? Mordemek çîturî ke hên vano, Xîdır Ağayê Usîvu sabeno, vano:

- Bakîl Ağayê Usîvu?

Xîdır Ağa vano:

- Bîra ala bê ronise!

Mordemek niseno ro, çay cîrê anê, çayê xo sîmeno. Xîdır Ağayê Usîvu vano:

- Bîra, to Bakîl Ağayê Usîvu kotî ra naskena?

Mordemek vano:

- Apo, dî heftey ra avê Bakîl Ağayê Usîvu ve hirê mordemunê xora çê mîde meyman vî. Amê sole ser, golê sole sero mîlet zaf biyo, amey çê mîde hire rojî bî

meyman. Bakıl Ağayê Usivu, eve emrê Haqi çêna mı waste, mı ki çêna xo dê cı. Bakıl Ağayê Usivu vake: "Otobaru bîcê bê Sağşegê Usivu, genim, cew, fike, kîsne, mal- milk; çî wazena xorê bere." Ez ki şîne Erzingan, dî otobari kira kerdi, ardi ke xorê mal – milk çîmi berine.

Mordemê ke verê qewa derê, xo-xorê huyînê. Xıdır Ağa vano:

- Bira, ez ağayê aşira Usivu'ne, Bakıl ağawo ke tı vana, derezayê mino. Ey to xapîta, o ağa niyo, dewe de dî-hirê hêgayê xo estê, phonc- ses ki domanê xo estê. Ey to xapîta ke, tı cîrê xîzmete bîkerê. Xıdır Ağayê Usivu vezeno des hazar perê Tırku, dano mordemekî. Mordemek phosema beno, vano:

- Ma, mı ke çêna xo ey dêne, adîrê mı şîyêne we. Lozîna mı biyêne korr. Oncia ki, Haq cîra rajî bo, qelvepak biyo! Mordemek cêreno ra, sono Pulêmuriye. İyê ke qewa de, wayis gînenî pîro, wayis ver taşele benê.

Werte ra hire-çor rojî vêrenê ra, Xıdır ağa ve mordemu ra verê qewa de nîsenê ro, movete kenê. Bakıl, dota yeno, Usivu ra jû vano:

- Bakıl ağa, bê ronise!

Vera urzenê'ra pay. Bakıl sasbeno, hem ki beno ra sur u çîr. Yeno nîseno ro. Garson yeno. Cîra vanê :

- Bakıl ağayê Usivu rê çay biya! Nata; Bakıl ağa, Dota; Bakıl ağa. Bakılı ra qeytan veng nêvejîno. Xıdır ağa vano:

- Bako, to çê mord'mêki de biya meyman, non u sola mord'mêk werda, zêrri verda çêna mord'meki, to mord'mek xapno. Eke mord'mek eve dî otobaru Sağşeg de; çêverê tode bivejîne, to sekerdêne?

Bakıl ra qeytan veng nêvejîno. Xıdır ağa vano:

- İson, yeranêni keno, sarê xorê, naskerdoğunê xorê yeranêni keno! To, yi mordemê feqîrî ra çî wast?

Bakıl vano:

- Mı xorê yeranêni kerde, mı çî zona ke mordem vecîno yeno? Zaf nêzanoğ u saf biyo. Taliyê dey çîne biyo. Wertê dewe ra bonê dey qonağ bi, rîndek bi, coka çêverê dey cîniya. Ma, ez se bîkerî..!

Bîngese: İsonê ke tîka de namê xo vêrêno ra, pêro şîyê Heqîya xo . Wertê gul u nuri de rakuyê!

HÎRIS U HEŞT DE QIRRKERDENA ÇÊ ALIYE

Sait BAKŞI

Piyê mî, na hêkate niya qesey kerde:
 Ero bîko bîko, yî derdî; derdê de giranê. Ez
 ke sîmarê qesey bîkerine, uwe deru de
 vîndena. Yî rojî şêrê reyna peyser meyerênê.
 Awa ke serra qîrîmê hîris u heştî de Dêsim-
 kaniye de ma diye, dismen nêveno; vereniya
 vergê yavani nêkero. Sîrê qîrîmî de tersu ver,
 kes çê xode nêvînetêne. Sodîr şîyêne ya
 wertê birru de xo dardêne we, ya kî şîyêne
 kowu ra vînetêne, xo dardêne we, sundane
 hona amêne çê. Halê ma niya vî. O sîre de
 muxtarê Cîvrakî Sîlêmanê Bekteşî vî, ezi kî
 heyet de eza vîne. Rozê sodîr mîrê xevere
 amê, vake: "Muxtari vato: mevîndo bêro
 Cîvrak." Ez ve Sîlêmanê Bekteşî ra domonê
 xalî kunîme. Ez tekîtu şune Cîvrak. Eke;
 pesewe esker amo, çê Aliyê Gulavî pil u qîz
 pêro kerdê top, dê arê berdê. Qonaxê xo
 îp-isîzo, kes çîno. Tek zu kokîma maya
 Sîlêmanê Ağayî 'Zera Şîxî' çê dera. A kî boyna
 bervena, dana xoro, şîn u şîvano. Vana:
 - "Ni zalîmî amey, na Begê mî pêro
 kerdî top, dayî arê berdî, cîra xevere çîna. Nî
 kata berdî, kotiyê? Hala reyê dîma şêrê, mîrê
 xevere biyarê."
 Tabî xevere ama, her kes zoneno, dewe pêro
 heşîya pê ke butu qîrr kerdê. Tabî eke zerê
 dewe ra vezenê xeyle ca ke benê, pêrone
 zûvîni ra girê danê. Deruye ra ke vejînê,
 Remedan de bonunê çê Dursun Ağayî ra ke
 vênênê ra, peyê şûye de, 'Derê Remedanî'
 vanê, uza kenê top, makînu ra nanê pa,

pêrone qîrr kenê. Awo ke merdo, awo ke
 dirvetîno, awo ke weso; cendegu pêrone
 erzenê pêser, qaz verdanê'ra ser, pêrone
 vênênê. Tabî endî 'Zera Şîxî' heşîya pê, a kî
 çutur ke beno, teyna menda, ayê kî eve o
 heyvet ra, xo estîvî 'ra dare (intîhar kerdivî).
 A kîlîma ke tî vana; Usivê Çerxî (Yusuf Güler)
 ve Sah Heyderê Khali ra (Sah Haydar Arîk)
 piya, çê Aliyê Gulavî ser vata. Ap Uşên
 zoneno, hama nêvano. Çê Aliyê Gulavî hem
 mordemê xuyê, hemî kî 'Bertal Efendiyo Qîz'
 vatêne: "mevazerê, derdunê ma têra mekerê."
 Aye ra gore, Ap Uşên na kîlîame nêvano.
 Bîko, ez ke derdu heşîreniya yî rozu pêrone
 ke qesey bîkerine; qesekerdene eve rozu
 nêqedîna. Hunde beso.

ŞÜARA BERTAL EFENDÎ

De Mîro Mîro, Mîrê welatî
 De Bego Bego, Begê welatî
 Verê çêverê sîma de, qewaxê şerîti
 Sodîro uştime ra, -Oli bo- çêverê qonağû
 butu kîlîti
 Malê Begê mî zofo, mîleti onto tever
 Sandîqê Begunê mî butu sîkîti
 Suriyê Begunê mî kou ra mendo, sarri berdî
 xorê dîti
 Goçê Begunê mî kerdo'ra rast, girano,
 Berdo Deruya vêsaiye, rêsen u şîritu ra na
 munitî
 Begê mî tî'ra xover mekuye,
 Tora têpia berdê Hesenê Seydîjî ve Memedê
 Dergî ra,

Ondêrê gemunê Beziki

Zalimê nêqê, hêfê sîma nêame; nê doma-
niyê Xîdır u Usîki

Haqo Oli bone yamano, Begê mî Oli bone
yamano

Goçê Begunê mî kerdo'ra rast ewro, qeyat
gıran.

Sîlêman Ağa vano; No zalim dîsmeno,
dîsmeno khano

Tivarê xo çiniyo, ma qırr keno, kokê ma ano,
mara az nêverdano

Na raa Kêrbelawa ma some, kêsê ma cıra cia
nêmano

Maa kokîme berverna, vana; No zalim amo,
Begê mî dê arê, berdê, cıra bêxeveru

Kês çiniyo, kês mîrê xever nêano.

Derdê sîmarê phevug bêro roso, gilê şivingu
ra niso, mîrdi bîwano

Kami zowti da sîmaro, vake; "sîmara têpia,
-Begê mî- az nêmano".

Ondêrê Kîsli bîvêso, -Mirê mî- verde hêniyo
Kam to dîma urzo ra, dayrunê hukmati ra
bîfeteliyo

Cuavêvali u pasau bîdo, dayrunê hukmati ra
bîfeteliyo

Lazê Zeynel Çawuşî vejîyo'ro diarê Yereski,
veng dano

Vano; "Dewrê hirê rojiyo, pîyê mî şîyo
ondêrê Kîsli, nêamo

Haq kenê, nêzonê kotiyo?"

Usiv Ağa vano; "Wele 've merdiyê torê bo,
Mara cor Vîlê Khêwli de gîno waro,

Vosno şirteqero, Bertal Efendiyo

Caê meclisi de roniste, mîleti rê dawa-vekili-
yo

Heq dina de esto, hetê de Kîrmanciyo,
Dersimkhaniyo.

Fermanê Begunê mî veto Cemal Xaliti,

Do'ra ve destê zalimê Cemal Baruti

Şîyo taburi ardê, zuya Bayburt'i, zuya Kelkit'i

Sanê têver u têpeyi, Begê mî pêro qırr kerdi,
Butu' zumini ra muniti.

Qese u qeyde: Khan, Usivê Çerxe (Yusuf
Güler)

Vatoğ: Seyidê Khali (Sait Bakşı)

Transkripsiyon: Hawar Tornêcengi

CIRÊ ŞÊN KERÊ

Koyo Berz Arslan

*Dinya, zani dinyay qeçekî
Paweno mara çiyê xasekî
Bêrê, cîrê bînuşnê fîqreki
Wa bîwanê, şên bê qeçekî*

*Dinya, zani dinyay inano
Qandê inan xırabe nêbeno
Şıma ey cırê, şên nêkerê
Zeriyâ cıdo veng bımano.*

*Kormışkan roşanê qeçkano
Dinyadê xodî cîrê ca dano
Her amayena kormışkani
Ê hemîni rê biya gan u goni.*

*Eskijeka qeçkana sura-sureki
Cîrê viracena nanê tenureki
Posta ê dewandê cêr u ê cori
Nê nami xoyanî şîna koti şori.*

Mesut Asmên KESKİN

*Axçig, hesarê xo vinde,
lilikanê xo mevece, riyê mı ra
Besê, ni hêgay ağwe mede
toxim merame, mepiskne pıra
Cemila, most nino ra, amên cı meke
xo vero mepise têra
Dilê, daru bilasebet asleme meke
muriya mı, saa to, pia nêresenê ra
Elê, qe ni tamatesu sero mevinde
jil nêdanê, nêniseno ke pıra*

*xo çımanê sima de nêvênon
 hêgaê mî mekine nêcêno
 most verde ra beno tirs
 muriye lîzgê sae erzena
 tamateşî qaru ra bo kî, nêbenê surî*

*na dem u dewran de, na deqa de
ilam ke jû i çîmî, o hard, o sît, a dare, a herre...*

DAYÊ - THARVA GIRANA - WUSAR

Qêmera BARIYA

DAYÊ

Dayê,
Leçêga to sıpiya,
zerr u piskê to qırfiya!
Dayê,
Cigêra harra,
çimê to perray ve rawu ra!
Dest u pay kerdê ve ma vera
Royê mı kerdo ve royê pasay vera
Amro wes u khulêlik, mırê kerdo jê tholike.
Na merdene niya,
fênda girastê fekê kutikiya
Sarri rê kay u kelewito,
mın u torê taliyo tezêl munito!

WUSAR

Tı, sıliya sepêliya payiji
Ez, şêl u laşêre wusari
Virara hardê dewrêşi de,
Çêf u ref vo ...

Zimistoni dima,
wusar comerdo!
Ro dawoğo,
mırod kerdoğo.
Dar u beri de,
salıl u bılıl de,
Gul u sosini de,
sıpêlayê serê sodiri de,
O, hazır u nazıro ...
Zerêqino, berêqino.

THARVA GIRANA

Tharva virena, çıxa girana
Cırmo khano marê mêreso,
Vato, az'ra ve aji bîrêso
Jê kergano, ge-ge ber beno!
Têreşi gem esto ve yajiye!
Nêhesneno,
zırçayış u jivatiya çêl u çhuki,
qom u qewili!
Mixenet bêtıvaro, bêsermo!
Dirvêta madê Jê kêrmı yo!.

Pholike, esta'ra ma phoşti
Bar kenê ve bari ser!
Lewatina ke, gamê avê şerê
Roz u roşti bîvinê,
Dewr, dewrê mewrani,
na pixe u pisondia osmani!
Qav-qıdıxê ma herevito
Phıstunê made, çıxaşi khêdiyo!
Qılawız, tım çenge de goseder vi,
endi ey ki
verê xo mara çarno,
herêdiyo!..

VİLİKA VERÊ VORE; KEYCANE

Asmên Ercan GÜR

Vilika Verê Vore binê hardê bımabarêk de hedi hedi meleqiye; dıma gıra gıra vılê xuyê bari binê vore ra vet kerd derg; bezna xuya rindeke ki osnê dina u olemî, çımê xuye gılori kerdi ra. Hama Vilika Verê Vore çı hêf ke emserr xapiyayvi. Herey hawarê xo biye; gınê puro. Hata ke alaqiya vi xo, çı hêf ke endi cıra xêr nêdi. Çike emser usar kotvi herey; hona hardê bımabarêk ser va u pukeleku, serd u puku hukmê xo ramitêne.

Hama vilikunê usari serre de reyê peyniya asma gucige de, nejdiyê asma beleke de kerdêne ra; royêne. Bêxata, bêgunay bi. Nafa ki waxte xode roay bi; hama qeydê dina, demê serru çı waxto ke vuriyay bi.

A roza ke vilika ma kerd bi ra, sera tenê waxt vêrdbi ra; tija homete, bımabarêk endi bivi alçağ, niştvi gılê koy ra. Dıma ke roz şî çê xo, phepugi Vilika Verê Vore rê da puro. Eke bi sewlete, çı ke serê hardê bımabarêk de esto, binê mız u duman de mend, cemediya; bi jê khakılı, phızziriya şî.

Vilika Verê Vore ki zof damiş nêda; can u royê xo onciya we; desinde cemediye: Hêwetu ver vılê xuyo bari na ro; permeliye ro, hên tey şîye. Hata serra bine hên vîleçewt, hên bêkes u bêlangaz, hên bêmirod şîye hewnê de xori ra...

Hukmê asma çiley, hukmê zumustoni hona nêverdbi ra. Çı ke na dina de, demê serru na da des serri bi ke vuriyaybi. Ge ge zumoston rew vêrdêne ra, ge ge usar kotêne herey. Nia ke biyêne; vilikê usari, gul u sosini, dar u beri, theyr u thurri ki xo sas kerdbi. Xora isonê homete ki rewra xo sas kerdbi.

Heya, asma çeley veciyay bi; asma gucige amey bi. Werte de roz dı roji tiji, ri u cemaîê xo rind osnêne dina u olem. Hên ke isonê homete, theyr u thurri, qılanciki, qızaboli, vergê yavani, simoriki, lûya dêkbaze binê na tiji de xo kerdêne germ. Hama honde bi; roz dı roji ra dıma uncia mız u duman ko u qerisu, der u derxanu guretêne binê xo. Her ca destê na va u pukeleku de nalêne; sero ki eve vijoyu vore vorêne; qat ve qat estêne têser. Dıma ki hawa biyêne paka; sewlete de, desta sodiri de her çı cemediyêne; vore ki biyêne yorğuçe. Sewe ra hata sodır, hata ke rozo bımabarêk vejîyêne, dina sero ke çı esto, cemedi ver phızziriyêne, biyêne jê khakıl.

*

Ap Ali ki na sewunê zumustoni de sowa çêyi -sonde ra- kolîyunê mojênu ra kerdêne pırr, dıma adır nêne pıra. Sowa hên ke vêsene, biyêne gıme gıma sowa; phalangê suri perrêne cı. Dıma şîyêne Hiniyê Sultamistefay ser; burosê xo kerdêne pırrê uwe, ardêne çê; eve na uwe çay nêne ser. Nafa ki nia kerd; demligê khewe, demligê çinko hata lete kerd pırr, nave sowa ser. Eke nia kerd, xo

xode fıkırıya; zerrê xora nia
viyarna ra: "Onder, sewi hona dergiyê; hal ve
hal sodır nêbeno; qe ke nêbo suseyê dî
susey xorê çay bîsiminê".

Nia fıkırıya, dîma şî lewê radoni. Gozega
radoni tadê, radon kerd ra. Yi serru de radon
de jû TRT bi; zovîna qanali menali çînê bi.
Nejdiyê Dêsimi de (Mamekiye ve Mazgerd)
Radonê Arzin u Erzurumi ve Radonê Amed u
Diyarbakiri bi. Coka nia hurdêmina radoni
rînd ontêne. Ap Ali ke gozeğa radoni taa dê,
radon bi ra, "Türkü" vajiyay; "Yurttan Sesler
Korusu" lawîki vatêne. Deqe dîma lawîka ke
Ap Ali cîra zof hez kerdêne, a lawîke cîniye.
Nafa ke nia bi, çêfê Ap Ali her ke şî ame
hurêndi; ey ki çeküyê lawîke ebe qeydê xo,
fekê xode lornay: "Yüce dağ başında yatmış
uyumuş/ela gözlerini uyku bürümüş...".

*

Ap Ali na dewe de, bînê na boni de tek-tey-
na mendbi; serre, dî serri ra avê cênîya xo
Fidane şîbi restbi Heqiya xo. Ora nat Ap Ali
viya mend bi. Endi o ki rînd bivi kokim; ne
domanê xo, ne ki tornê xo; kes lewe de
nêmendbi. Her jû erjiyaybi jû memeleket;
qurvetiye de nona xo dîma vostêne. Hata ke
cênîya xo wes biye; merdene zof niamêne
vira Ap Ali. Hama ke cênîya xo ke merde,
bînê na boni de ke teyna mend, rew rew
merdene amêne viri; xof kotêne zerre,
tersêne. Na hal ser, sîxetiye ra zerrê xo
ontêne; "Malê dina xılımale!" vatêne. Dîma
ki; "Dina faniya; kamrê menda ke mare ki
bîmanu" vatêne; teseliye ve diyağ dêne xo...

*

Uwa serê sova gireyêne; hên ke giriyêne keli
sera şiyêne. Ap Ali verê pençerey de serê
maqati de ronîştaye bi. Çimê xo tevera bi;
tever şer kerdêne. Endi lêl kot bi; dewji
amêne şiyêne; is karê xuyê sonde dêne arê.
Qılacîku baxçe de serê vore de kerdbi qışte

qışte; verdêne jûmini
dîma; fekê jûmin ra werd guretêne remêne.
Ap Ali alaqiya ke uwa çay serê sowa de
girina; hurêndiya xora ust ra.

Zerê oda de, dês de pençerewo de korr bi;
uca ra qutiya çay gurête destê xo, zere ra jû
dî mirdosê çay est serê uwe; çay dem kerd.
Dîma uncia cêra ra şî maqat sero nişt ru. O
taw fitika radoni dave pîro: "Düüüt düüüt
düüüt; saat 19. Sevgili dinleyiciler; burası
Türkiye radyoları ortak yayını; şimdi ana
haber bültenini sunuyoruz...". Nia, se ke
xeveri veciyay; Ap Ali gosê xo rînd na radoni
ser. Xevera peyniye nia biye: "Doğu Anado-
lu'da bu yıl çetin kış şartları hükmünü
sürdürmektedir...".

*

Ap Ali axrê a sewe kerd sodır. Sodır sîpêdi ra
ki usta ra. Waxt, waxtê Rozê Xıziri bi; Ap Ali
hirê roji têser Rozê Xıziri guretêne; a roze
sifte kerd. Serê xo kerd pay; xo rînd pist. Çîke
zof serd bi; her ca cemed girêdaybi. Ap Ali
ke şemîge ra vejîya, ri u cemaîê xo hetê
bîmbarêk ser çarna; eve usul u torê Raa Heqi
derga derg mînet a xo kerde.

Kolîyê çêyi qediyaybi. Ap Ali şî axure; axure
ra dariya xo, rêse u şiritê xo gurêt hetê
merge ser bir rast. Xeyle raye şîbi; qefeliyay-
bi. Vast ke merge de xorê cayê roniso, helmê
raoroşîyo. Nat dotê xode niada hama cayê
nêgîna çîmi ver ke, sero roniso. Her ca nia
hawar bînê vore de bi. Heya demê na serre
de, na asme de phalangê şîay gînaybi merge
rê, hama hona dormê merge her ca nia
hawar bînê vore de nalêne.

Jû na çayirê de, na merge de uwe kotbi vore.
Tesirê na uwe ra, vore ca ve ca vîleşîyaybi ru;
phalangi gînaybi hardê dewreşî ser. Axrê Ap
Ali bînê jû dara şekoke de, sere jû kemere de
nist ru. Tenê waxt, derga-derg motê nat

dotê xo bi...

Eke çimê xo ke gına vilikunê usari; xori xori zerrê xo ont; dîma çimê xo bi pîrr. Ap Ali ke nia amêne na yaji u yavan, her tim nia kelacêri biyêne. Çike serru ra ravêr ebe çêna xo Xeycane mal gay ardêne na merge de çiraynêne. Yi serru de çêna xo Xeyzane hona qız biye; ozeve biye. Coka, her ke amêne na merge, nia şeriviya çênunê xo; ilam ke yê Xeycane ontêne.

*

Xeycane, serru ra ravêr zevejiyaybi; bibi veyvike, şibi suka Mazgerdi. Dîma bibi nêwes; sîlxetiye ra bolmisbiyêne. Ap Ali çêna xo tortor ve tortor fetelnê; qenderê çond reyê berde suka Xarpêt. Hama tortoru çare na nêweşiye rê nêdi. Sera tenê waxt vêrdbi ra; Xeycane na dîna ra bar kerdbi; şibi restbi Heqiya xo.

*

Nia ke vilikunê usari de niada, Xeycane ame vira Ap Ali. Çike, Xeycane viliku ra zof has kerdêne. Nîka ke thîka biyêne, vilike ve vilike feteliyêne; dest kerdêne pîra, phaç kerdêne; zof biyêne sa. Na halê Xeycane ke ame Ap Ali viri, Ap Ali zof kot xo ver, çimê xo bi pîrr. Hetê ra zerrê xo ontêne, hetê ra kerdêne var; hetê ra ki lornêne:

"Xeycana m'; Xeycana m'; ez qedayê to bijêri. Niade nawo bayê tu amo; vilikê usari; royê! Tî kotiya? Vengê mî, jivayisê mî nêhes-nena; çayê nêvejina nîna? Tu, çîra nia ez tek teyna caverdu şîya..."

Nia na hal ra tenê berva; dîma dest est cêvê xo ke, desmala xo bivezo, hêştirûnê çîmunê xo jûa kero. Seyê ke desmala xo vete, sata xuya ke zîncîle pîra girêdayiya, cêvê yelege dera, a zîncîle vîşîye sate gîne hard ro. Naye ser, Ap Ali bi çewt ke sata xo hard ra bijêro.

Seyê ke bi çewt, hên

hurêndia xode viroşki bi mend; çimê xo hard ra şî...

A deqa sate mate xovira kerde; her ke şî çimê xo bi pîrr. Dest est vilê vilika Verê Vore; lesa vilike hard de kerde rast. Dîma, çutirke lîsku ra Xeycana xo phaç kerdêne, bejna vilike hên phaç kerde:

"Xeycana m', çêna m'; vilika mî, nazliya mî, zaranca mî; dezê cigera zerrê mî!.."

*

Zerrê Ap Ali nia pêro derd u khul bi; serru ra ravêr, 1938'î de esker ameybi dewunê na hardê Dêsimî, hawar çarnaybi. Dewa çê Ap Ali de kam ke kotbi dest, jê mal dowari daybi arê, kerdbi qelfe; berdbi kînarê çhemê Marçige de, mîntîqa Textê Khali dezaw u zeç pêro piya qîrr kerdbi...

Na sevev ra Ap Ali jû derd u kederê çêna xo Xeycane ver nênalêne; derd u kederê muwa xo Xumare rê, bîrayê xo Phîti, waya xo Elife ver ki nalêne. Phîti, o waxt hona derguse biyo, domanê soyi biyo; vîrara muwa xode biyo. Waya xo Elifê ki çîmu ra zeng, porr ra khez biya. Zof çêneka de rîndeke biya; phonc serru de ya biya, ya ki nêbiya...

Tali u tezelê domanunê 38'î ki jê Vilika Verê Vore biyo. Bêwaxt amê na dîna têlmase, na dîna bêmîrode. Ap Ali ki hên; serru ra nat, derdê xo zerrê xode ontê. Dîma, na derd u khulê xo tey berdi bînê hardê şîay.

SANIKA MÊRIKÊ XÊĞİ - MÊRIK VE ESKERİ RA

Munzur Güven KILIÇ

SANIKA MÊRIKÊ XÊĞİ

Zu rozê mêrik vano; "Ez son horê zewejin!"
Mordemek cêreno, cêreno, cêreno; cayê kêşî
nêvineno, peyniye de sono zu dewe. Qayî
keno ke, zu cênike zof rindeka, vano; 'mî na
cênike ra zof haskerd, horê naye beri!' Sono
lewe cênike, vano:

"Ez serva to amune, mî bijê."

Cênike vana:

"Heya, hama zu sartê mî esto?"

Mordemek vano:

"Vaze, sartê to ciko?"

Cênike vana:

"Ez serre de zu raye bon xanîme."

Mêrik vano:

"Heya, qewul! Hama yê mî ki zu sartê mî
esto; ez ki serre de zu raye ben xêğ!"

Cênike vana, "heya", qewul kena. Ni pia
zewejinê, werte ra xeyle waxt vêreno ra.

Serre, serre dîma vêrena. Mêrik rozê sono
hêga, tırpane saneno ra. Royê mêriki sono,
mêrik lom keno ke, cênike cîrê çê ra uwe, ya
ki çiyê pozo biyaro. Mêrik vîndeno, vîndeno,
vîndeno; beno peroz, sate bena 1, 2, 3, 4, 5,
beno varason, mêrik zof qarîno, tırpana xo
nano'ro xo doşî sono çê. Çêber keno ra ke, çî
rakero, cênike doseğ hard de fişto ra, her çî
ver dero. Cênike linge esta linge ser, çêfê
cênike hurêndi dero...

Mêrik vano:

"Nê, cênîk, tî sene isona? Sodîr ra ve nat, ez
verê tîji de tırpane sanen ra, geste- têste
merdu, to qey mirê nu niyana?"

Cênike vana:

"Mêrik, mî tora nêvake; ez serrê de zu raye
bon xanîme!"

Mêrik vano:

"Hew! henîyo?"

Cênike vana:

"Henîyo."

Mordemek vejîno sono tever, zu çûya de
rînde cêno ano, nezelîno cênike...

Cênike vana:

- "Mormek torê sebi? Wey, tî biya xêğ
çiko?"

Mormek vano:

- "Heya, mî ki tora nêvake, ez ki serre
de zu raye bon xêğ!"

Ca: Gimgim (Varto)

MÊRIK VE ESKERİ RA

Rozê, esker amo Dersim,
mordmekê fişto'ra xo ver ke bero qereqol,
îfada mêriki bicêro.

Esker rayê ra boyna kuno de mêriki, vano:

- "yürü, yürü!"

Mordmek cêreno'ra eskeri, vano:

- "Nê lao, tî çîra boyna mîra vana 'yeri
yer!"

Çarîxê mî huşkiyê, nêşkun bêri!"

Ca: Tercan

KÂZIM KOYUNCU ZONÊ XORÊ WAYİR VECİYAYBÎ!

Hüseyin A. ŞİMŞEK

Kâzım Koyuncu serra 1972ine de Hopa de amaybi dina. Sebeta universta, o ki jê xêlê gêncu şîbi Îstamol. Serra 1992ine de dest eştbi govend u kîlamu. Ey gitar cînitêne. Vengê xo ki wesbi, zaf rîndek kîlami vatêne. Zonê ma u piyê Kâzîmi Lazki bi. O, roca verene zonê xorê wayir veciya. Çitur? Nu nusne, biyayena xo dêndarê ni persiyo.

Serra 1993ine biye. Ez, Îstamol de ju rojna-meye de quriyêne. Ju roce, mî hesna ke phonc gencê Lazu amê têlewe, ju komela muzigi arda pêser. Hatam a roce, Lazu ra qe keşî karo de nîanen nêkerdbi. Îta ra ju xebera de hewle veciyêne. Ez be endamunê na komele, ma wertê asma Payiza Wertêne de ameyme têlewe, ju mobet kerd. Kâzım

Koyuncu ra qeyri, endamê na komele;
Mehmet Ali, Selçuk, İlhan u Yılmaz bi. Namê
na komele ki “Zugaşi Berepe” bi. Ni vatey
hurdmêna Lazki bi. Amêne manê; “Doma-
nunê Deryawu”. Kâzım ritm gitar, Selçuk solo
gitar, İlhan bas, Yılmaz bateri cınitêne.
Mehmet Ali ki kılami vatêne. O ebe vengê xo
endamê na komela bi.

No, Komela Zugaşi Berepe ser rojnamu de
mobeto veren bi. Xona qe kesi inu de qesey
nêkerdbi, ju rojname de, ya ki ju perlode de
nênusnaybi. Yi gêncu pêro-pia, komela xo
be zonê xo ser, xeyle qesey kerdbi, malumat
daybi mî.

Hatam a roca ke ma sebeta ju mobet niştbi
ro. Komela Zugaşi Berepe teyna dî konseru
de vêciyaybi. Konsero veren, a serre wertê
rocunê 3 u 5ê Payiza Verêne de bibi. Rize-Pa-
zar de ju şenatiye de daybi o konser. Yi
gênci, ebe ters veciyaybi a roca raveri. Yinu,
xona nêzonêne sebata kılamunê Lazu kam
sevano! Yinu ra raveri, Volkan Konak xu eştbi
meydan. O, rew-rew veciyêne rojnamu,
televizyonu. Albumê eyiyo veren (“Efulim”)
rınd amaybi rotene, hama... “Hama” xo awa
ke, Lazu ra xeyle tenu nia vatêne: “Volkani
wertê kemençi de kerd!”

İsonê ke amaybi u konsero veren, gos daybi
Komela Zugaşi Berepe, kar u performansê ni
gêncu zaf qayil bibi. Ebe ni hali, gêncu tersê
xo sıknaybi. Konserê yinuno diyin, İstamol
de bi. Roca 10ê Payiza Wertêne, “Festivalê
Rockiyo Verva Nükleeri” de (“Nükleer Karşı
Rock Festivali”) cınitbi yinu. Yanê, mobetê
mara xonde ju hefte raveri. Ni konserê
diyine de ki, yinu kılamê Lazki vatbi.

Sebeta “horon” amaybi têlewe

Kâzım be havalunê xo, raveri sebeta kayker-
dena “Horon”i serra 1992ine de amaybi
têlewe. Na kombiyene ra dîma, 15ê Amna-
nia Wertêne de ni gêncu, veng daybi mîslê
xo, Büyükada de ju camato gırs daybi arê. Ju

komela kılamu raştardene, a rocê ra dîma
amaybi aqılê ni gêncunê Lazu. Mecburi nêbi
ke, yi endamê ke komele anê raşte, pêru Laz
biberê. Kâzımı, o mobet de, “ju Tırk, ju ki
Kurmanc kewt wertê endamanê komela
ma”, vatbi. Hama, yinu waştêne ke zaferi ebe
zonê xo, ebe Lazki kılamu bıcınê u vacerê.

Mî Kâzım Koyuncu ra nia pers kerdbi: Sîma,
sebete ju komela muzigi amay têlewe, raver
se kerd, ya ki sîfte çı kerd? “Verende, destê
made çı esto - çı çino, qaytê yi kerd”, vatbi
Kâzımı.

“Ma yi kılamê ke guretbî repertuarê xo, yi
pero Lazki bi. Şiirunê yi kılamu pêro ma be
xo nusnaybi. Gegane, ma yi kılamê ke serru
ra nato her kes zoneno, yi ki cınitêne,
vatêne. Hama, cınitên u vatena made
gıranîye, motifunê rocki de biye.”

Albumo veren 1995 de veciya

Yi mobet ra dîma ki çimê mî “Komela Zugaşi
Berepe” serde bi. Ez be Kâzımı, bibime haval.
Ma gegane jubini rê telefon kerdêne, raşte
jubini biyêne. Komela Zugaşi Berepe
albumê xuyo veren serra 1995 de ebe namê
“Va Mişkunan” (Nêzoneme) vet. Albumo
diyîn serra 1998 de ama. Namê ni albumê
diyini, “İgsaz” (Sono) bi. Nu albumo diyîn ra
dîma, na komela gêncunê Lazu biye vîla.

Komele endî çinebiye, hama Kâzım Koyuncu
zonê xo, kılamunê xo dîma şiyêne ca-nêver-
daybi. Teyna cınitêne, ebe xo vatêne. Solo
albumê xuyo veren serra 2001 de (“Viya”)
vet. Filmu rê ki, muzigê filmi ardi meydan.
Têdîma (seri) film “Gülbeyaz”e rê, hem muzik
vıraşt hem ki gegane kaykerd. Muzigê
tedîma film “Sultan Makamı” ki yê Kâzımı’yo.
O waxto ke solo albumê xuyo diyîn vet
(serra 2004 de), Kâzım gınaybi pençunê ju
nêweşiya gırane. “Kanser” yanê halo xırabın
pîloşiyaybi lesa ni havalê mayê delali ro.

Xona 33 serrunê xode bi. Gêncî burc!

27ê Amnania Verêne 2005 de caê tiyatroyê
“İstanbul Harbiye Açıkhava” de ju konser
organize kerdêne. Namê ni konseri “Hey Gidi
Karadeniz” kerd bi berz. Wertê hunerberzunê
yi konseri de Kâzım Koyuncu ki bi. Hama a
nêweşiye yaxê Kâzımı nêverda ra. Nêverda,
yi konseri de ki veciyo, ebe zonê xo
kılamunê xo vacero. Kâzım, yi konseri ra dî
roci raver (25e Amnania Verêne de) şî heqiya
xo!

“Ni radyasyonu ra zaferi, ma “Lazi” onceme!”

Kâzım Koyuncu, heqiya-xo-şiyane ra 11 serre
raver vatbi no qese. Nêweşiya xo ke bibi
gıran, ey Xestexanê VKV Amerikan de tedavi
diyêne. Wertê asma Nisana 2005ine de ju
panel de (Çernobil u Heqê Nêwesî) bibi
meyman. Emrê xo ramitena a nêweşiye ser
qesey kerd bi. Nia vatbi: “Ez, çar serriyo na
nêweşiye oncen. Na nêweşiye dest u payê
mî gıreday. Ez, nêşikin, çike wazon bikeri.
Kam ke qanser nêbiyo, nêzoneno qanser
çiko. Tırkiya de ni radyasyon ra zaferi, ma
“Lazi” onceme! Gare, ju dewa Rizewa. Qeza
Çernobil ra dîma, a dewe de nêweşiya
qanserî biye zêde. Xeyle dewicê Gare, ebe
na nêweşiye merdî şî. Çıra? Çike, yi çayunê
ke radyasyon tey esto, ebe tonu nejdiyê a
dewe de kerd bi binê hardî.”

Piyê Kâzım ki bibi qanser. Lac, pi ra raver şîbi.
Ni xortê Karadeniz (Dengîzo Şîa) marê çî
caverda? 1. Kılâmê Lazki, 2. Zonê xorê
wayir-veciyene, 3. Heskerdene, 4. İson-biye-
ne, 5. Hunerberzeni... Ey, yanê Kâzım Koyun-
cu, ebe ninu biyarime xovirî, qe xovira
mekerime.

Rubaiyate: Ömer XEYYAM

Çarnoğ: Gule MAYERA

Sodır ke tici newe ra pe koura vecina
Roca de newiye ki sona omır ra
Safaqe newe ze dızdi ye
Dest de e be fenera yene

Felek çıqa comerdo insane xırabın re
Xani, bahçeyi, areyi pero inu re
O wo ke xo neroseno i re nan çino
Be ke nalet bo mevacı dina wa niyanene re!

Waxt kerd çewt miyane mî ne deste
mî çene ne ninge mî
Hona xeke karo mîn o hewl esto ezo bikeri
Can ustra xo ser ke sero; çe nerijiyayî va mî
meso!
Sebikeri vat ezo seri; waxt çe to birijiyoy!

Roca ke to asmen kerd temiyân ra
Roca ke sewle astaro kerda şa
Hona ke to persnekerd ez perskon to ra
Hero! Cane mî guret to tîre saba kamci
guna?

Mî dest de niya tiji restenî
Sırro ke zanon mî dest de niya vatene
Aqıl deryaye fikirkerdene de moreka de
sıpiye vet
Mî dest de niya lonekerdene!

Nustoğ: Remzi AYDIN

Tırki ra çarnoğ: Hawar TORNÊCENGİ

Zonen, her çi kot têwerte. Heto jü ra ke Haq van, heto bin ra Wayir ya ki Alla vanu. Ma eke hênno, hurdimêna jü niyê? Çıra Saresuri niazu ke kenê vıla, namê Allay nêdarenê we? İtiqatê raya Saresuru de heto ke tewr vêreno, hetê Haqî yo. Çike, Haq namê pêro eyami yo. O wayirê hard u asmêni yo. Yanê, wertê mekan u zamani de, eve adet u torê phonc hisê organê ke can u royê isoni de hukım ramenê, rastê yinu de

çerexino. Heme çiyi ke serê dina de eve aqıl afarino , ber dano; aqıl ve xuyo.

Saresuru de namê neyiyo bin; Xızır ve xuyo. Eke tenê diqet bıkerê, vênênê ke, Xızır bile, eke kot thonê candey hurêndi de say beno. Yani, bilakis cüavê xo wertê oloji ra vejino. Ustina çerxdayisê xode; hereket, mekan, zaman u berdayis esto. Na riwal ra, eke vazê "Xızır nao rest!" wazenê ke, amayis u rêça

dey ra jü işaret bivênê! Rêça deşti, rêça nali, thonê domani de, ya ki thonê ju khal u kokımı de, ni pêro heqe danê cı. Coka, fekê Saresuru ra namê Haqî vejino, eve namê Haqî hard u asmenê eyami yêno pêser. Yê her jüyi her tur quweta xo esta, enerjiyê xo esto. Yê iyê bini ki quweta xo virajiyena Qırsêki ra gırêdayiya. Yani; nêşkına ke vazê; Kemere ra sıt dosen, Dare ra goşt cên, vındon ke Kemere raperro, Dare ra minete kon ke, mırê sanike vazo. Zonê made nêşki-me çıyo nianen vajime. Yanê; ita, qanunê nazay vêrenê, aqlî-ser-şiyene vêrena. Hama no aqlî; gereke wertê beri de u eve heqaniye u rızayêni ca bicêro.

Jü haki de khurtêni ra dime ke seleyiya, potansiyelê varıkiyene esto. Qas ve varık ra ki, varikê newey seleyinê. Yani; jü hak ra şikına eve hazaru haku vezê. No potansiyel ki esto. Hama raya Saresuru de, her çi hata ke ber nêgureti, thawawo hewl say nêbeno. Eke ber da, ora têpia cayê xo cênom beno mıqerrem. Beno ke, wertê toxımı de jü birr/geme minite bo. Hama, toxımı ke xo nêvurna, nêrewiya, leyêke ka zere de jü quweta de minitiya. A ke nêvete tever, nêrewnê, khêwe nêkerde, nêresnê ra; o toxım tek-teyna çiyerê nêbeno. Çıyo ke na rewşi vezeno wertê, o qewul beno. O ki çiko? Aqlê qırsêki u qırsêkê aqlı yo. Diki ra hak wastene, aqlê qırsêki ra minete kerdena.

Ya ki nia vajime: Cao ke xeta fay vêrena ra, uza hardlerz beno. No rews, gorê aqlê xeta fayi u giraniya qırsêki yo. Hardlerz de rijiyena bonu, merdena isonu, jübiyena pêser-amayisê aqlê qırsêku pêroyine ra vıdarina. Haq dest nêerzeno na işi. Ancax, qanunê na dina şikinê dest bierzê cı. Qanun sevano? Vano ke; fekê chemu de bon mevırazê! Malzemeo puç ra hetê Hardlerji de bon mevırazê! Cao ke fekê deryawo, cao ke talkê Tsunami esto, cao ke yazıya; uzawu bon mevırazê! Heqa

Haqî çına ke, nazau de dest cı erzo. Ni çiyê ke benê, pêro berê aqlê na dina ra vejınê.

Ni têde-pia, rivatê sistemê Haqî yo esq u fikir ra biyene ra vuriyi estene ser. Rasterast, fikir u geyali sero bina gureta. Nêzoneme, belka ki teyna fikrê ma ser vejıyo.

Khal u bela ke nêame ra, sunika ke nêamê werte (royê isoni ke; 'heya, ma sahadime', nêvake) Haqî ra duri nêbiyu, ez cor Oli diwan de biyu... (Yunus Emre)

Nika bêrime qesa virene. Saresurêni rê ju pıren derjino. Eke-hênio; domano ke beno, pıreno ke derjino, cırê beno? Ya, çıyo ke afarino, qırsêk u şirane ra ke goşt u astık niyo!? Eke, ağwe bo, ya ki kuçe, vas, hewa, ya ki adır bo, o waxt se keme? De vajime ke, ma neyrê ki jü çare di. Çıyo ke cıra "Saresurêni" vame, eke tek-teyna jü fikir bo, o waxt hal se beno? Yanê, domano ke beno, eke teyna jü fikir ra ibaret bo, se keme? Pıreno ke cırê destu, bıjerime eve sımer pırr kerime, vajime ke; "niadê, no ve xuyo?"

Coka vame; can ve roy ra ke omisê jümini nêbi, no pıren coru na domani rê nêbeno. Pırenê anassırre ke hona nêgureti pay Hunkar biyu ez, eve sarê xuyê azadey (Dertli)

Şêmuga çêveri rê niazkerdene, Postey rê niazkerdene, Çıla rê niazkerdene... Çıke, şêmuqe; gama raya peyêna ke kuna aqlı, awa. Yanê, perdika ke mavênê batın u zahiri birnena ra, awa. Lesa isoni de yena'ro kılıkê hermey. Ser u binê mezgi say bena. Coka, saresuri jümini kılıkê hermi ra keke kenê. No yeno na mana ke; hesavê dina ra duri kuye, çêverê haskerdene de gamê zere kuye. Sima gama xo ke este zere; dina maddiye terk kenê, kunê dina maneviye. Rutiwelo de xosero, eve şart-şurti niyo. Yanê, eve ju hazetê dina maddiye, sona kuna dina

royaniye . Çitur ke mordem, eve bazgurê lengerunê merdivani vejino ser, reseno cor, hên. Coka, Postey rê niaz kenê. Poste, cawo ke aqilê mordemi rovar keno, uzawo. Yanê, şêmuga ke ma xo qesunê qilêrinu ra vizeme ro , reseme aqilê raştiye; a şêmuga.

Çıla na rivat ra vêsena, serva ravêdisê maddey ra maney het. Tari u zılamote; noxtawa ke nêzonina awa. Yanê, derheqa naye de cayiliye yena´ra zon. Roşti ke perse-na, roşti; çiyo ke tari dero; zonena u musne-na, coka na mane de roşti, zonayis saybena. Jüyê xo ke; "terso", o bin ki; "retiye u tivaro". Coka, wela adiri itiqatê made muhima. Çike, a, qelema zonayişi / bilimi, yanê murekebê qavê sahadê roşti ya. Jê terê murekebi sahadê mana vatey u herfe (urafe) ya. O, nêşkino qesey bıkeru, motazê vatey de niyo, çike ey, xo adiri rê jê loqmey niaz kerdo. Çitur ke o jê perperikê sewe dormê adiri de beno pervane, çerxdano çerx dano, hata ke xora vêrd u xo est zerê adiri. Dormê adiri de xo keno pervane, hama xover nêkuno, nêberveno, nêzukeno, tawê xo ke ame, xo xafilde erzena zerê adiri. Na rews (durum), jê merdene ra nêmerdene axseno, hurdimêna jê jüminiyê. Jê; dina maddeyi ra remayisê dina maneyi ifade beno, hama qanunê xo zovinawo. Qanunê na dina, dina de hukım kenê, hama hukmê ni qanunu uza nêvêreno.

İsono Kamıl; lınga xuya jüye ke dina Homete dera, lınga xuya bine dina Heqaniye dera, hurdêmine qanunu rınd zoneno. Suxreverdi jü qesa xode nia vano: "Ez rastê jü kamılı bine, mırê çêverê zonayisê dina maddiye hata peyi kerd ra. Mı her çi zonit, çike ez biyu wayirê sirri. Bado mı murşidê xora perskerd; "Tı kama?" Ey cüav da mı, vake; "Ez, kamilê-nia tuyu, ez halê tuyo ke kel ve kel pêso u resto biyo rez, ez uyo..." Tı ke, pê çiki cêrena; zerê xode bıçêre, tevera thawa çino... Rınd-xıraw, rındek-qefçıl, esto-çino,

serd-germ, yanê; çı ke his kena, pêro teyna zerê to dero... Aha nıka, ame mı viri; "Aste u goşt ra pêda biyune, jê terê Yunusi axsune ." Yeno na mane ke; axsayişê mı yê Yunus'yo hama estbiyena raste, yanê hereketo ke dayino aste u gost, ey lewneno, maddewo ke aste u goştı de alawino ; zovina çiyo, ya ki, vajime ke, gırêdayisê zovina jü qanuniyo.

- 1-Saresur: Kızılbaş
- 2- Eyam: Evren
- 3-Raste: Alan
- 4-Afarino: yaratılıyor, afariyene: yaratılmak, afarnayene: yaratmak
- 5-Ber: Ürün, değer.
- 6-Thon kutene: bir şeyin veya canlının donuna girmek, şekline bürünmek.
- 7-Cande: canlı
- 8-Oloz: sorun, çelişki
- 9-Rews: Durum, rewşi: durumu
- 10-Aqilê qırsêki: maddenin aklı
- 11-Qırsêkê aqılı: aklın maddesi
- 12-Xeta fay: fay hattı
- 13-Hardlerz: deprem
- 14-Şirane: maddenin özü
- 15-Şêmuqe: eşik
- 16-Kilikê hermey: omuzun kutsanmış uç kemiği.
- Kızılbaşlar selamlaşırken, birbirinin sol omuzun bu ucundan niaz ederler, yani ordan öperler.
- 17-Kele kerdene: inanç anlamında eğilip karşıdakine sejde eder şekilde öpmek.
- 18-Dina royaniye. Ruhani dünya
- 19-Bazgur biyene: tırmanmak
- 20-Cao ke aqıl rovar keno: aklın abdest aldığı yer anlamında kullanılmıştır. Rovar: yıkanma, yıkama.
- 21-Rovitene: süzmek, elemek. Vizeme ro: süzüyoruz, eliyoruz
- 22-Ravêdis: geçiş, vêrd ra: geçti, vêreno ra: geçiyor
- 23-Zonayis: ilim, bilim
- 24-Wela adiri: ateş külü (kutsaldır)
- 25-Axsayene, axsune: görülmek, görüldüm (pülümür ağzı)
- 26-Alawiyene: yağurmak, alawino: yağruluyor.

TEBÊRIKÊ USARI

Ali ERENLER

Gersunit'ra veciyayme raye,
 Ma vero; Gurk ra khalik Dîlo
 Peyra mayine sero maya mı,
 Apê mı `ve ezi ki payra,
 Raya mezelu ra veciyayme ser,
 Pancîlas, Dağbeg, Vîlê Dîze ra cêr,
 Mezela Seysaverdi de kelê xo birnayme ke,
 Koyê Meydonu jê heliyê asmeni berreqino.
 Derê Askiregi ser, pîrd ra raya Zîmage gureti-
 me,
 Heto rast khêwe, heto çhep khêwe, khêwe ma
 sero,
 Darê Mojeni, darê Goze, verê çêyi de veciyay-
 me ke,
 Darê saye dormê ma gureto,
 Zere de domani, kokîmî, taliv Dîlo
 Masa sero çayo germ, nonê saji, hengmen u
 thoraq
 Apê mı ke va, "ma ve xêrdi wayê!"
 Biye sa, biye sa, çîmu de hesreta dina,
 Rî de teberîka usari,
 Mî zona ke, amîka mîna.

Serri vêrdi ra, ma jubini jede nedi,
 Amîka mı, çêna kowunê Munzuri,
 Hîris u heşt de çerîbiye de,
 New serri têpia peyser ama Gersunit
 Zîmage rê; biya veyva çê Rayberi
 Des domani ardê dina,
 Kar u gure ra roz nedi.

Ax ke, hesreta royê ma domaniya,
 Wax ke, teberîka usarê mı, na dina ra şîya.

BÊVENG U VACIYE DE

Ezeli DOĞANAY

Zono ez,
 Rocê jû dewa thale de
 Xo rê ban vîrazon
 Asmên u astaro de
 Bon cîran ez
 Koyê verroci, Jiara Paçkîne rê
 Bon meyman ez

Vay de, thelpê birri de,
 vengê qewaxo de
 bon haval ez

Pago rê, hêgao rê
 xatîranê ma u piyê xo rê
 bon wayir ez

Rînd zon,
 Bê veng u vaciye de
 bon usarr ez

BIYA XO VIRI

Serkan SARIATAŞ

Heya... Emser gon gireneno esq. Tic sero... Germo, zaf germ... Thamê proşiyô qesa mı ro. Va! Va honiko... Sedayê de pıro mirçikê. Vana kê, "honiko pıstınê waştıye..." Awê bê seda, hurdi hurdi belê bena...

Biya xo vir. Araqo şadı... Miandosê ma onciyaibi... Hên bi... Deşt gıneyi bi desta... Çend serrê feqiri verdi ra? Roc çend rey veciya, çend rey demdiya ayem...

Biya xo vir. Beçikê to herdra şibê ro... Welê surebiyê. Heya, zê vatena to bi. Nê germiya imama biyê, nê ki sorbika veyvi! Teyna bimê... Gon, gulasor nebiyê... Dêşt gıneyê desta, Zerri gıneyê zerriya...

A dara qızvanê demdayê... Ma berbayimê. Himarbi... Mara dūr sero himar! Dêşt gıneyê desta, qêrti demdiyayê dera... Ma ca nebiyemê ucadê, zerre a waxttê. Hen bi... Dı qêrti bi... Hêji ra dūr, ma ra nejdi.

Nejdi bi waxt... Biya tearê, ser bine xo çend serriyo kê? Nejdi bi, zê qesa vizerinê... Bar kerdi, şî! Ucadê gon rışiyê welê. Tıfongi nê peqay bi, goni rışiyay bi. Goniya kami? Goniya çı ki? İştıriyê qerta rışiyay bi zerrê suringa Hegayê Sura. Dima, lilikê ma hurdi-mena rışiyayi. Xebera ma çinebiyê.

Heşiyaymê pê... Herêy heşiyay mê pê. Dūri

ra vengdayê. Becikê to hona zerrê wela sure ra ne onciyay bi... Herd zê vorê qılaşıya ra. Raver pelçimê zêrd gıneyê waro, bado kewi. Dima dari gıneye waro, tê dıma. Dara ra tepiya ma gıneyê waro, pero piya. Helm ma dı bux da... Zımelê mı araq dayi. Thama-ra binê qırtıka to, tê dıma erciyê... Gıneyê waro bê sebeb... Bado ma daymê waro...

Zê mala bê kardi warayimê, vengê ma howt qat binê herd dê heşiyayê pê. Goş kerdi qapan. Dêşt nayê gosa ser, nêneyê zerya xo ser... Bi kher, khero lal! Kamci waxttê bimê... Biya xo viri. Sêrri a roce ra tepiya khuli, ma dırbetınimê.

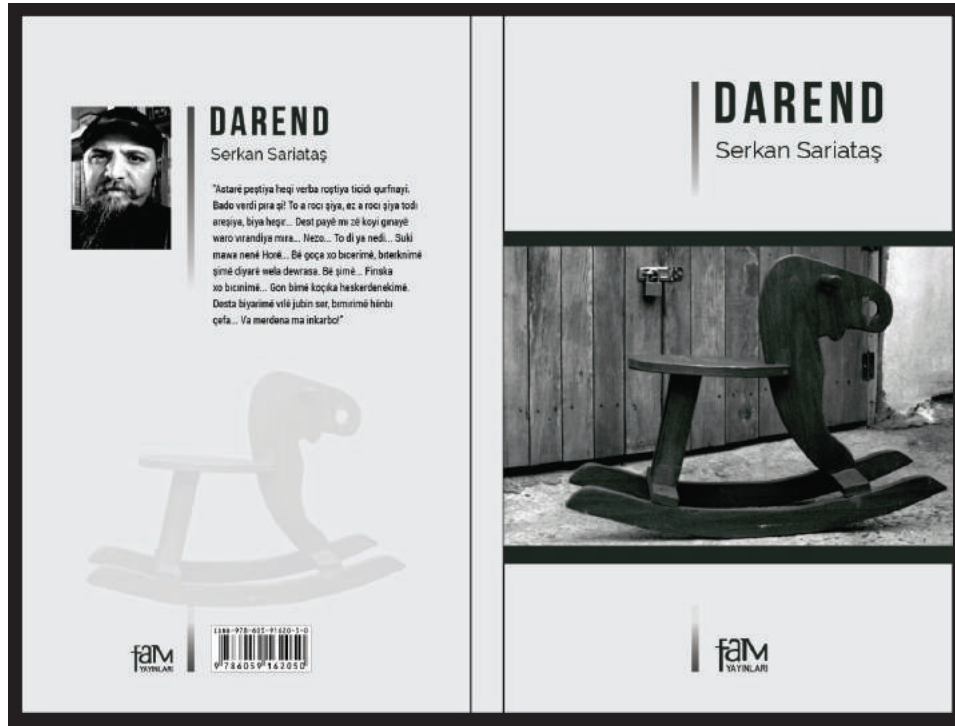
Payız bi, anmani ra tepiya... A roca Şayê... To ça hen şiya? Beveng... Kelibêbis... Ça goni kerdê çımanê zelala? Berbis nê şikiyay-bê to...

To dıma vorê viloşiyero, şiyê... Awê çurtana-ro eciyê şiyê... Asmê şiyê... Tic şiyê... Serrê şiyê... Her çi şî, to neşiya zerrê mıra. A rocê biyê. Biya xo vir... A roca kı to niştı makina... Tozê makina ke dina kerdê be tari. A rocê... Mı ciğara sifte a rocê kerdê mabenê lewanê xora. Uca, a derê lea bezedê. Serri tê dıma gıneyê waro... Ma payrabimê... Peroc Pepugê kowa, pesêwê Thüya delalê...

Hewnê mı mandi bi becikanê to... Hen bari, hen hurdi... Sew, derga derg bi. Hen niyo?

Biya xo vir... "Kam roştiya xo dano kami" vat
bi qesa qılancikê... To xil biya hurendiya
xora. Çımê xo veti dayê mî. Ayera tepiya mî
çımanê tuya dina ro serkerd! Hen bi... Biya
xo vir... Qılancikê perrê ra, cı ra perrê gine
waro. To perrikê ardê Kemera Khela sero neê
ro. Ma dest ker tıra, cıra heskerd. Bado jubin
ra heskerd. Ma, deşti nayê a perrikê ser,
jubindê sonde werdimê.

Perrika a qılancikê koytiya?

**"Çe isan cırê yar bo
Va dina vile ra bar bo"**

**Yayına Hazırlık: Serkan Sariataş
Teknik Hazırlık: Yılmaz Cesur**

FAM Yayınları

DIĞASKANIYE

Sevim AYDIN

New aşmi diğaskaneni raê da derg u tenika. Reetiye niya, çetiniya hama kam zaneno ke mau ra zobina? Bêhewneniya, qısaweta. Roji heftu; heftey aşmu pernenê. Nino zanitene doşeg u orğan senê qeyde beno teli şono canê cênika diğaskane ra. Senê qeydê ax u zarê hewnê şireni u nun u awa verêne manena. Ez van têyna sebiro ebê isani raê dano guretene. Eke hên mebo coru vêrena ra şona bargiraniya cênika diğaskaneÇ.

Ez hêşt aşmiyo ke têyna yê xo zanon. Nalon, zivon, van wii daê daê! Gegane ki damiş nêbon bervon wunca van wii daê, daê! Daê van hama daê çina. Daê duri ra wa, vengê mî nêhesnena, destê mî pêncena. Ez diğaskana na waxtiyane. Doxtor esto, derman esto wuncia ki damiş nêbon nalon zivon zaf giran yêna mî rê diğaskaneni. Zaf derg yêne new aşmi. Ma maa mîna feqire se kerd kou gerişu ra bêdoxtor, bêfamkerdiş, bêzanitene des u dî domani ardi dina. Keşî dest cî nêeşt, nalê, zivê, bervê... Miyanê ra sepete, pizede doman qe kê mî nêbi yî gîlê koy ra. No talo şiya têyna yê maa mî nêbi yê hemu cênianê verênu bî. Hama ez no waxtê teknoloji de ilim de hona teze diğaskan manen u vinon ke zaf çiyê do reet niyo. Giraniye çîqa ke wuncenu maê mayê feqiri yêne ra mî vir. Inu se kerd van, inu? Inu çî di, çî wunt van, inu vera ki bervon.

Halê mî yê inu ra zaf zaf rîndo. Hêga çino, mal çino, vêşaniye-têşaniye çina. Hukmê visturiye, vistewri u mêrdi çino. Hama van ke barê do girano. Zameto, dejo. Mêrdê (Mulxîtê) mî isanê do zaf zaf xaso. Gonê germo. Destê mî cêno. Nun u awa mî dano mî. Mî de bervon, mî de huyeno. Hewn ke ez nêguretane dej ra haşar biyane; o ki wurzeno ra lewê mî de nişeno ra. Barê to barê mîno vano. To rê ke hewn çino, mî rê ki çino.

Ma maa mî? Piyê mî, maa mî rê coru na rîndekiye kerdê? Nê nê! Piyê mî ki khalik u phirika mî ki maa mî rê qe rîndiye nêkerdê. Cokuna nê roju de zaf zerê mî maa mî rê vêşeno. Maa mî, mî de diğaskane biya. Buriyê xo amê o waxt ağıle de binê malê peroji de bena. Mal ca verdana şona tek u têyna kûna ra. Mî pişena kena cîle, wunca ortê des deqa de pêyser yêna malo ke mendo ey doşena. Na mesala biyayişê mî ki biraê mîno ke nîka malimo ey ma rê qesey kerdêne. Çike o waxt biraê mî suka Denizli de lise de televe biyo. Amo dewe biyo şahidê biyayişê mî. Derd u khulê maa mî zafê ninê mordenê.

Talê maa mî têyna hetê domananê xora guriyo. Çike domanê maa mî cî ra zaf heskenê. Qîmetê aê zanênê. Heq ra waştene mî ki têyna nawa: Ewlado xêr. Talê lajê mî hetê piyê xo ra zaf guriyo. Îşala o ki qîmetê piyê xo u maa xo zaneno. Rojê raştê nî (nê) nuştayê mî yêno mî dîxaskaniya ey de çî wunto waneno tenê fam keno ke manê

maeni zafo. Nêwurzeno ra zê taê domananê cayilu maa xo ra nêvano ma to seva mı se kerdo ke?!

Cêncê no waxti maan ra zaf duriyê. Niya qesanê xamu zaf cênê fekê xo. Heq ma ra duri bero. Çi ke dano isani ki wa çiyê xêr bo. Canê isani medejno coru riyê hardê Heqi de. Naê ra di nuştêyê ke derheqê diğaskaneniya xo de nusenu Piltani rê. 3-4 hêfti ra dime Mirazê mı yêno dina. Nê nuştêyanê xo ki zê ğêzna zernu ey rê haleta xuya verdanu. Wendoğ u nuštoğanê Piltani ra ki seva Mirazê xo reja wazenu.

HATA VE EWRO AMO

Mehmet TÜZÜN

*Kam ra pi u khaliki bıramo
Laz u çêna ho zoneno kam o
İyê ho ra vêşêri, zerri rê xam o
Her qom ve zon hata ewro amo*

*Merdey ra; az, uz nébiyo
Merdene ra çiyê ravêr nêşiyê
Hundê ke ilim u irfan çinêviyo
Qimet nédo weşiyê, xêr nédiyo*

*İyê ke, wayirê zonê ho viyê
Wa u bıray rê ki wayir véjîyê
Qom u zon u ware céranébiyê
Pé zon ca u warey rê wayiri yê*

*Sıkır ke, qom nika qêret de ro
Heq qêretê qomi kémi mekero
Wayiri manenê ca u wari sero
Zon u zagonê xo ra kes mevéro*

*Dina ollemi tédust ra véneme
Qimetê weşiya herkesi zoneme
Her reng u thomi ma pia wazeme
Ma rındêni u rındekêni rê sa beme*

MOBETÊ MIN U MOWA MI BE PİYÊ MINA

Celâl Taş

Mowa mı:

"Lacê mî to vana; 'mîrê tenê qesanê verêna bîke". Ez torê çî qesa bîkerî? Ma her bêkeşîye ki diye. Ma feqîriye diye, vîraniye, vêsaniye, warbaiyîne diye. Ma çî di, çî nêdi ke..? Heya ma çîqa ke hên bim', îqrar îmanîna xorê wayîr vêcayim'. Pîr u Rayberê xo înkâr nêkêrdî. Raya xo ca-nêverdê. Ez nêvana ke xetayê yî Ağleranê verêna qî çîne bî, helbet ke êşt bî. Hama lewê ni xetanê îna de tayê çîfatê (kîfayetê) xo ki bî.

- Mesela senê çîfat bî, ni yê kam bî?

Mowa mı:

"Lacê mî, Sey Rîzayê Rametî tayê KERMEY NAY RO, KERMEY.

- Dayê KERMEY çîkê?

Mowa mı:

"Nî bîko bîko, KERMEY; qanunî, qanun ha! Yanê, O ke qesaya de mîqereme vano, mîlet ki a qesa dey ano hurêndî."

- Ni KERMEY aqîlê tode thaba estê? Eke estê, ala tayîne vana?

Mowa mı:

"Heya estê, ma çayê çînê! Bîko, to lacê mîna, rûyê mîno ke sîmara şîa, çênêka azêbe ke zeweciye, roca sîftîye dest-paya danê arê, çîtîka sîpîye danê cî. Yanê çênêka, ya ki

çênêke niya.

Seyd Rîzay no adet dard we. Vat bî "ni adetê niyanênê xîrabîni wedarê".

Vat bî ke: "Beno ke dî cêncî gonîl verdanê jumin ro, jumin ra heskenê. Ênê telewe, kaykenê, jumîni de konê ra, vezenê ra. Beno ke, çênêka feqîre neweşîye viyarnena ra, barê gîranî darena we, cayê bêrcî ra gînena waro, dera serde vozdana. Nî sebeba ra, çênêkina xo zeberîna. Peki çî guna xo esta ke, ejîyet danê cî, bînê tomete de verdênê, gunêke niya?"

- Ma peki thaba keşî no KERME ard hurêndî?

Mowa mı:

"Heya! Mezela Xalê to Usênî bo ke, Zeynîka de, ni çê Alê Mîçê Xîdî, taaa çî waxt ra nato ke, ni KERMEY anê hurendî.

Seyd Rîzayê rametî jû KERME ki serba Rocê Xîzîrî no ro.

- No senên biyo?

Mowa mı:

"Lacê mî, Rocê Xîzîrî de hirê roci têdîme roce cêrîno. Bîzerîka pocenê, qawute oncenê. Na qawute kenê sêniye, seniye ke aldanê bonî de kenê bînê sepête. Roca peyîne de sepête darenê we, qawute'ro sêkenê. Qawte sero Lem, ya ki Çîzîke ke bîbîyêne, vatêne goya Xîzîrî amo ni çêyî. Maneşîya nî; îşareta tercüme kerdêne. Lem; hir u bereket bî. Çîzîke; cînaza biye.

Yanê serê Qawute de ke çızıke diyêne, no amêne na mana ke, ni çêyi ra cınaza sona. Wayiranê çêyi ke na "çızıke" diyêne, biyêne pozgın, kotêne qısawate. Berbêne, dêne xoro jibêne. Îşte na rû ra, Seyd Rızayê Rameti gureto no tore ki dardo we. Vato "mîleto feqır çayê bilasebeb tenge bionco, çayê ebe ters u xofa roniso, ravezo?"

Ez cêra ra, na rey ki mî piyê xora perskerd. Pie mî themur cınîtêne. Themurê piyê mî themuro hiretêl bi. Hem cınîtêne, hem ki tey vatêne. (...)

Dewamê mobetê ma, vındero bado. Piyê mî heqa Ağlara de se vatêne, ina sımârê bado nusnena. Bımanê weşîye de!

**Na ri ra şıma xeyal kerên,
ez se şaş biyane, wexto ke tici eştêne,
vengê de temaşeyê bari ez kerdan têra.**

Hına vatêne:

**»To rê zehmet... mî rê resmê miyê
viraze!«**

»To se vat?«

»Mî rê resmê jû miye viraze...«

Kitap No: 08 · Sey Qaji Dizisi 04

Adı: Şazadeo Qıckek

Yazan: Antoine de Saint-Exupéry

Çeviri: Mesut Asmên Keskin

Dil: Zazaca

ISBN: ISBN-978- 605-85150- 7-9

Baskı: 1. BASKI İstanbul, Şubat 2017

Sayfa-Boyut: 100 – 15,7×22 cm

Baskı Yeri: Yazın Basın Yayın

DERSE 1A: ZAZACA ALFABE / ELİFBA ZAZAKİ/KIRMANCKİ

Zazaca Alfabe ile Türkçe alfabe arasındaki fark kolayca kavranabilecek kadar az sayılır. Türkçe alfabedeki harflerin 27 tanesi aynı şekilde ve aynı seslere karşılık olarak kullanılırlar. Ancak Zazaca Alfabede 32 harf mevcuttur.

Zazacada alfabesinde:

a, b, c, ç, d, e, ê, f, g, ğ, h, ı, i, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, ş, t, u, ü, v, w, x, y, z

32 harf mevcutken, Türkçe ile aynı olan:

a, b, c, ç, d, e, f, g, h, ı, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, ş, t, u, ü, v, y, z

27 harfi de oldugu gibi kullanmaktadır.

Farklı Harfler:

Zazacada, Türkçeden farklı olarak fazla olan 4 harf:

ê, q, w, x, sesleri vardır.

(Ğ ğ sesinin türkçedekinden biraz farklı iki sesi vardır. Ayrıca dikkat edilirse zazacada Öö sesinin olmadığı görülecektir)

Türkçe alfabeden tanıdığınız harflerle aşağıdaki ZAZACA/KIRMANCCA kelimeleri okuyabilirsiniz:

Adır = Ateş = Feuer

Ju = bir = Eins

Veng = Ses = Stimme

verg = kurt = Wolf

bon = bina = Hause

fek = ağız = Mund

kerge = tavuk = Huhn

ga = öküz = Ochse

Sesi Türkçeden Farklı Harfler:

Zazaca alfabede Türkçeyle ortak gibi görünen bazı harflerin Zazacadaki sesleri Türkçedekinden farklıdır. Bu harfler şunlardır:

c, ç ve ğ

cew = arpa = Gerste

cele = ot yığını = Heuhaufen

ca = yer = Platz, Ort

cemed = buz = Eis

çeper = çit = Zaun

çay = çay = Tee

ğezna = hazine = Schatz(kammer) =

gezale = ceylan = Gazelle

İki harften oluşan sesler:

Bunun yanında, Zazacada bazı sesler bir tek harfle ifade edilemezler. Bunun yerine harflerin kombinasyonundan oluşan seslerle ifade etmek gerekir.

Bunlara örnek olarakta şu sesleri verebiliriz:

çh, kh, ph, th, ve rr

1.0) Zazaca - Türkçe ortak harfler:

(bazı örnek kelimelerle.)

**Zazaca alfabede olupta Türkçede olmayan harfler:
Sadece dört (4) harf mevcuttur, bunlarda:
q, w, x, ê, harfleridir.**

Sessiz harfler:

B b - Bize = keçi = Ziege

C c - Cüanike = kadın, bayan = Dame

Ç ç - Çêver = kapı = Tür

M m - mordem = adam = Mann

N n - nenık = tırnak = Nagel

P p - pelge = yaprak = Blatt

D d - Dest = el = Hand

R r - Moreke = boncuk = Glasperle

F f - Fek = ağız = Mund

S s - Sae/soe = elma = Apfel

G g - Genım = buğday = Gerste

Ş ş - Şılan = kuşburnu = Hagebutte

H h - Hak = yumurta = Ei

T t - Torjên = balta = Axt

J j - Ju/zu = bir = Eins

V v - Verg = kurt = Wolf

K k - Kemere = taş = Stein

Y y - Meyman = misafir = Gast, Besuch

L l - linge = ayak = Fuss

Z z - zon = dil = Sprache, Zunge.

2.0) Türkçede olmayan Zazaca sesiz harfler:

Q q - Qorr = Bacak = Bein

W w - Ware = yayla = Hochweide, die Alm

X x - Xal = Dayı = Onkel

Bu üç harfin mevcut olduğu kelime Qewaxe'dir, yani Kavak.

3.0) Zazaca ile Türkçe ortak harfler:

(bazı örnek kelimelerle)

Sesli harfler:

A a - Asme = ay = Mond

E e - Eskize = kuru üzüm = Rosine

I i - Sıt = süt = Milch

İ i - İştiri (İştiri) = boynuz = Horn (Hörner)

O o - Oroj = yokuş = Steigung

O o - Omed = Can, umut = Schatz, Hoffnung

U u - Usarr = bahar = Frühling

Ü ü - Lüye = tilki = Fuchs

Not: Zazacada (Ü) harfi hiçbir zaman kelimenin başında yer almaz, bunun gibi (I) harfi de Dersim (kuzey) ağzında kelimenin başında yer almaz.

4.0) *Türkçede bulunmayan zazaca sesli harfler:*

Ê ê - yêğat = yardım destek, imece = helfen, Hilfe leisten

bêçike = parmak = Finger

arêye = değirmen = Mühle

çê = ev = das Haus

birde suffiks olan Ê ê vardır, bunlar ismin çekime uğrayan halleridir.

roze = gün = Tag

rozê = günün birinde = eines Tages

puç = çorap = Socke

puçê mı = çorabım = meine Socken

laz = oğul = Sohn

lazê mı = oğlum = mein Sohn

Bêrê = gelin = kommt her

berê = götürün = bringt weg

Bêrê berê = gelin götürün = kommt bringt (es) weg

Biyarê, berê = getirin, götürün = bringt (es) her, bringt (es) weg

(Êê Dersim (kuzey) ağzında kelimenin başında yer almaz.)

Not: Dersa 2A amore hirênieda

PEYİ

Vedat ALDEMİR

*Zerê xodı rındini
Juanê xodı raştıyı
Jür dürbo royê tora
Hez kı!
Keşi rê rü tamedı
Hef beno roca ticini
Bêbext manna weşıyı
Waxt tiyay
Roci tiyay
Düri meso
Xodı fındı
İna arkerê
Dec, kotıyını u jür
Tora bîtersê.*

CIGERA HORÊ VAJÎ...

Av. Cihan SÖYLEMEZ

Ewro teyna hirê tu, hirê mı nê, ewro hirê dina ki sono. Adalet nêmando, raştiye u têdustiye nêmanda. No çira hên bi, nêzon. Hama yi vireni estbi, yine marê qesey kerdêne, vatêne ke; "Haqi, ison eve roştia hora, helmê hora, boya hora virast". Çinayrê virast zonena? Tayê estê vanê ya, „Teynayên, Haq ra mahsusa“, A rast nêya, cigera m', A rast nêya.

Tı vaze ala; eke Haq ke teynayêni ra has bikerdêne, çira eve nurê horê mordem virast, çira helmê ho pufê zerê mordemi kerd? A ruwal ra ez van ke, Cênavê Haqi niado ke teynayêni rind nêya, horê vato „Ala vînde, çiyo hênen biyarine meyda ke; hem o mı hovira mekero, hem ki ez, ey hovira nêkeri.

Haq u Talay qararê ho gureto, hama wasto ke na qararê ho meleku ra ki vajêro. Ala, yi savanê? Venga yinu da, yi ki desinde amey verê Haqi. Haqi, uza delgê hode çı ke esto, yinurê eskera kerd. Hama meleku ra juye vejîye, vake; "Ya Haq! Tı, wayîrê na keyapila wa, tı ke savana hên beno. Hama, tı bê hên meke! Na fikrê ho mecerevne, tatbik meke! Tı ki zonena ke, nika haştiye esta. Tı ke na qararê hora dîma „mordem“ virast, ez hên zonen ke, na keyapila da haştiye nêmanena." Awa ke qesey kerd, "Haskare" biye. Namê aye ki „haskerdene" ra ameybi. Haskare, Haqi ra zof haskerdêne. Hên haskerdêne ke, nêwastêne ke Haq qararê hora dîma mirozin bo.

Cigera horê vaji... Haq u Tala ke uza de qariya, Haskare ra vake; "Tı çira çimeşiyên kena? Uyo ke ez virazon, o ki jê mı wayîrê sîmawo endi. Çitur ke hata nika sîma verê mîde sejde kerdo, nayera têpia ki verê deyde sîma gunê sejde bîkerê. Haq ke niya qesey kerd, meleki sebîkerê? Aye fekê ho gîreda, oncia peyser cêrê ra, şîye hurêndia ho. Cênavê Haqi bado guman de mend, çike;

beno ke vatena Haskare rast bivejiyo, se bikero! Endi kerm kewtvi, aqilê Haqi. Sekerd - nêkerd ho-hode; „Reyê royê mordemi biyarune meyda, ala niadine royê mordemi sekeno, se-nêkeno. Eke royê mordemi de haştiye ho kena zelal, dîmera ki lesa mordem ki anu meyda" vake. Cênavê Haqi, fikrê hoyo vîren ard hurêndi. Xeylê waxt royê mordemi de niada; - ala na royê mordem de haştiye esta, çina? Rozê venga rowunê mordemu da, ardi têlewe. Yinu ra pers kerd; „Sîma savanê, Ez wayîrê sîma nêyo, ez Rabê kamiyu?" Roy, Pêro-pia Haqi ra vake; „Heya, Tı wayîrê mawa, Tı Rabê mawa, Qal u Bela wa" Cigera m', „Qal u Bela" çiko zonena? „Qal u Bela", qesê iqrari yo. Zonê mare nêyo, zonê İbrahim Pêxamberi yo. Hama peyecu kewto zonê ma. Zon u Din, hên hurdimêna jumini ra gîredayîyê ke, jumini sero bon virazenê. Gegane ma savame?

Cigera horê vaji, "Qal bikerime" vame, "qalê to kerd" vame, na qesa "qalkerdene" uzara, yanê „Qal u Bela" ra yena. Na qesa zof khana, zof khana ke, hona dina çina biya „Qal u Bela" estbiyo, yanê ke iqrar estbiyo.

Se ke, royê mordemu Haqi rê iqrar da, vake „Qal u Bela" dîmera, Haq u Talay "Keyapile" hode royê mordemi rê ju ca mînasîv di. "Keyapile" ke ez van, tayê ayêrê vanê "Kâinat/Keyinat". Qese „Ke" ra yeno. „Ke" çika zonena? „Çê" o „Çê", tayê cawu de, na sarê ma „Çê", tayê cawu de ki „Ke" vanê. "Pîl" ke çiko torê mevaci endi. Tı ve ho sona ser. Ke ve pîl yenê têlewe, beno "Keyapile". Yanê, uyo ke her çi esto tede, jê; „asterey, kemerê asmeni, asme, roz, qulva şîaye, raye sole uçb. (u çiyo bin), na cay - may pêro zerê ju keyapile derê. Coka ra ke ez, "keyapile" van cîrê. Ma ki, zerê a keyapile de, keyaqîze derime, yanê dina hode, qulê Haqi me. Savatêne torê? Haa..! Nika ame mı viri oncia; Haqi, zerê na keyapile de marê na dina virasta. Namê dina ki „Ca'an" no pa. Çinayrê „Ca'an" no

pa? Çike, zerê na dina de „Weşiye esta, Ro u Can esto“. Keyapile de zovina cayê de, weşiya esta-çina, can u ro esto-çino, hona ma nêzoneme. Zonendarê Fiziki, na mesela sero hona gureyenê. Eke, rozê ke bizonime na dina ra zovi, zovina cayê de Haqi “Ca’anê Diyine” virasto, o waxt fam keme ke, karê Haqi na dina ra zof-zof rew ra birriyo ra. Îqrarê “Qal u Bela”y dariyo we.

Cigera horê vaji, Haq na dina viraste, namê naye „Ca’an” na pa, têdîma adir ra, vay ra, wele ra, uwe ra lesa-tena mordemi arde meyda. Nayinu ra „Çor Anasirri,” vanê. Mordem; ni çor anasirru, ni çor çêveru ra dîma royê horê ca di, mekan di. Eyra raver „la-mekan” de bi. Yanê ke „mekanê ho çine bi”. Zemanê “la-mekan”i ke qediya, zemanê “mekan”i sifte bi. O waxt ra têpia ma, na dina rê bime meyman. Cîrê meymanime zonena? Çike, wayirê no Ca’an, wayirê na Keyapile ma nime. Wayirê Keyapile ki, wayirê Ca’an ki teyna ve teyna Cênavê Haqi yo, cigera m’, yê Haqi yo. Coka ra ke Ma ita Meymanime. Cênavê Haqi, na dina de riyê marê huyiya, marê ju bağçe u bostano rîndela virast, Uyo viren ra ki vake, „Mordem”, Tayê eyra vanê, „Adem”, ez ki van “Mordem”. Mordem ve Hermeta ho Hewa ra na dina de, ni bağçe u bostanê rîndelay de eve çêf u kêf weşiya ho ramîtêne. Derd çînê bi, nêweşiye çînê biye, dez çînê bi, sermayene çînê byei, mal-mîlkdarêni çînê bi, fam-izan u rut-rupalên çînê biye, teyna ve teyna haştiye ve haskerdene tede estbiye. Hama na wes u rîndela de Haq, Mordem ve Hewa ra teyna ju çiyê wast. İnura vake; „Sîma helmê mîra can guret, ro guret, sîma -hona ke dina çine biye- mîrê “Mîsletê Roy” de îqrar da, nîka wazen ke o îqrar na dina de ki berdewam bo. Na bağçe u bostan de ju soyêre esta, a soyêre mabenê made nisanê îqrari ya. Sîma ke dest est, a dare ra soye werde, îqrarê sîma darino we. Eke, sîma ke dest nêest soyere, sîma ke qiyetê aye ve îqrari zona, hata ve peyniye mabenê made haştiye hukim ramena.

Se ke Haqi hên va, Mordemi ve Hewa ra sondi werd. Haqi ke niada, Mordem ve Hewa ra sondi werd, o bi sa, yi hurdimêna bağçe u bostenê rîndelay de teyna caverday. Uza ra têpia çond roji verdi ra nêzon, hama yi vîrenu vatêne ke; rozê Hewa, Mordem ke lewe de nêbiyo, şiya bînê soyêre, dest esto cî, ju soye cîrakerda werda. Mordem ke peyecu amo, eke çî bivêno, niado ke

Hewa soye werda. Ey ki horê ju soye gureta werda. Key ke Mordem ve Hewa dara soye ra soyi werdi, dîma hêsarê ho bi ke, hurdimêna rut-rupalê, sîltê, jumini ra vozda, şî pelgê hejire ra horê kinci viraşti.

O taw, Cênavê Haqi bağçe ra niado ke, Mordem u Hewa jumini ra ramenê, lesunê ho ser ki, pelgê hejire ra horê kinci vîrastê. Gînenî pîro ke, ni sondê hora cêrê ra, şiyê soyêre ra soyi werdê. Cênavê Haq zof biyo mîrozîn, zof qariyo. Hên qariyo, hên qariyo ke, wasto ke Mordem u Hewa werte ra wedaro. Aye de, meleka Haskare yena Haq ver, seveta Mordem u Hewa cêrena vero. Têdîma melekê bîni ki yenê, yi ki seveta Mordem u Hewa cêrenê Haqi vero. Cênavê Haqi niadano ke, melekî seveta Mordem u Hewa biyê yelçî, qararê hora texelîno. Venga Mordem u Hewa dano, yînu ra vano ke; „Sîma îqrarê hode nêvînetî nayera têpia endî sîma na bağçe ra erzen tever. Ey Mordem! Nayera têpia araqê to, çarê tora yeno war, tî ve hermeta hora vêsan u têsan manenê. Hata nîka bêaraq u bêzamet sîma na bağçe de werd-sîmî, hama no dariya we endî. Ey Hewa! Tî ki nayera têpia azê Mordemi ana riyê dina, hama pê dez ana. Tî ve, tora dîma, hermetî butu eve dez u hêştîru ra doman anê dina. Na ki cêza tuya.

Se ke Cênavê Haqi, Mordem u Hewa ra nîa va; Mordem u Hewa, hurdimêna bervay. Cêray ve Haqi ver, hama bese-nêkerd ke qararê Haqi bivurnê. Çêverê Bağçey bive ra, Mordem u Hewa baxçe ra vejîyay tever, yînu dîma çêverê baxçey ke dave ca.

Cigera horê vaji, a roze ra na roze, na dina sero nîa menfîyîme. Menfîyêna ma key qedîna nêzon, hama bîzone ke na keyapile de “îqrar” zof muhîmo. Her çî îqrar sero vîndeno, Hard u Asmen, Cîni u Cîamerd, Asme u Tîjî ... Îqrar ke werte ra dariya we, na keyapile rijîna, sona oncia a noqta.

Ju noqtaye şîaye ra, na keyapile biye peyda Sîrrê gîzna Keyapile, o waxt bi îfşa (eskera) Ju qesey sero nîya ro, na keyapile u na dina Ey CÎHANÎ, O îqraro ke darîno we, bîzone hora Barê ho cêna, oncia peyser sona, zerê a noqta.

Gulane, 2019, Dêsim - Mamekiye